DEN NORSKE KYRKJA
Kirkerådet

78/26

Tønsberg

Referansar:

Arkivsak: 26/02294-2

Saksdokumenter:
Revidert veiledende liste over bibeltekster med spor endringer
Revidert veiledende liste over salmer med spor endringer
Forslag justerte rammeplaner med spor endringer
Forslag justerte rammeplaner renskrevet

Rammeplaner og veiledende lister kirkelig undervisning og læring

Sammendrag

I april 2026 vedtok Kirkerådet å sende seks rammeplaner med tilhørende lister på høring (KR 27/26). Det kom inn 255 høringssvar. Ett av hovedtrekkene i høringssvarene var at det totale omfanget av rammeplaner og lister var overveldende og i for liten grad bidro til tydelig retning. Ny begrepsbruk i form av erfaringsmål og tolkningskompetanse ble også problematisert. Rammeplaner og lister ble justert ut fra høringsinstansenes innspill.

Kirkerådet behandlet saken på møtet den 22. oktober (KR 65/26) og vedtok å sende saken videre til Bispemøtet for en læremessig vurdering, med særlig søkelys på veiledende lister og tydeliggjøring av Luthers lille katekisme. Kirkerådet ba også direktøren vurdere mer forpliktende formuleringer, revurdere bruken av «erfaringsmål» og vurdere andre forslag og innspill som kom i Kirkerådets behandling.

Denne saken presenterer oppfølgingen av Kirkerådets vedtak i KR 65/26 og forslag til justerte rammeplaner. Saken behandles i desembermøtet for at Kirkerådet kan gi retning for de siste justeringene av rammeplaner og veiledende lister, før disse ferdigstilles som Kirkemøtesaker til Kirkerådets januarmøte.

Forslag til vedtak

Kirkerådet har behandlet saken om rammeplaner og ber om at Kirkemøtesak om rammeplaner forberedes til Kirkerådets januarmøte, med følgende føringer:

- Utover det som er presisert i vedtak, videreføres forslaget til rammeplaner og lister slik det er lagt fram for Kirkerådet i denne saken.
- Enten 1:
    - De veiledende listene består av 12 kjernesalmer, 12 kjernetekster og 12 kjernepraksiser, med Bispemøtets innledning.
- Eller 2:
    - Bispemøtets forslag til 12 kjernesalmer utheves i den veiledende listen over salmer, samtidig som hver aldersgruppe 0-19 har andre alderstilpassede salmer.
    - Bispemøtets forslag til 12 kjernetekster utheves i den veiledende listen over bibeltekster, samtidig som hver aldersgruppe 0-19 har andre alderstilpassede bibeltekster.
    - Bispemøtets forslag til 12 kjernepraksiser utgjør listen over praksisformer.
    - Bispemøtets innledning til 12 kjernesalmer, kjernetekster og kjernepraksiser følger ikke saken til Kirkemøtet, men brukes i implementeringen av rammeplaner og veiledende lister i forlengelse av Kirkemøtet.
- Kirkerådet ber om at det gis en kort og relevant rettledning i bruken av katekismestoff og metodikk i Luthers lille katekisme. Rettledningen utformes administrativt og skal foreligge innen Kirkemøtet har vedtatt rammeplanene.

Saksorientering

Bakgrunn

Kirkerådet behandlet høringssaken om rammeplaner for kirkelig undervisning på sitt møte i april (KR 27/26) og vedtok å sende seks rammeplaner samt veiledende lister over bibeltekster, salmer og praksisformer på høring. På møtet i oktober (KR 65/26) vedtok Kirkerådet å oversende rammeplanene til Bispemøtet. I vedtaket ba Kirkerådet Bispemøtet og direktøren om å jobbe videre med justeringer av ulike deler av rammeplanene og de veiledende listene.

Dette saksdokumentet gjennomgår de ulike punktene som Kirkerådet ba om oppfølging av, og hvordan disse er fulgt opp.

1. Kirkerådet oversender rammeplanene og de veiledende listene over kjernetekster og salmer til behandling i Bispemøtet og videre bearbeiding av direktøren.

Bispemøtet behandlet saken i BM 36/26 (protokollen er vedlagt) og vedtok:

> Bispemøtet har behandlet saken om rammeplaner og veiledende lister og vedtar følgende:
>
> 1. Listen over kjerneinnhold som består av praksiser, bibeltekster og salmer brukes på tvers av rammeplanene som et forpliktende innhold i kirkelig

undervisning og læring. Dette danner en felles referanseramme for deltagere i kirkelig undervisning og læring.
    a. Praksisene, bibeltekstene og salmene suppleres regionalt og lokalt uti fra lokale tradisjoner og andre behov slik at utvalget samlet sett reflekterer en større bredde.
2. Bispemøtet ber Kirkerådet om at eksempeltekster og salmer som legges ut i ressursbanken, gjennomgås administrativt med bakgrunn fra høringssvarene.
3. Bispemøtet anbefaler at rammeplanene leses og brukes i sammenheng med listen over kjerneinnhold, og at det lokalt gjøres prioriteringer og valg ut fra tradisjoner og andre kriterier i arbeidet med kirkelig undervisning og læring.
4. Kjerneinnholdet kan brukes til både videreutvikling av temaer samt fordypning i rammeplan for konfirmasjon.
5. Bispemøtet ber om at det gis en kort og relevant rettledning i bruken av katekismestoff og metodikk i Luthers lille katekisme. Katekismen presenterer kjernen i kirkelig lære og praksis (Fadervår, trosbekjennelsen og budene, morgen- og kveldsbønn), og er godt utgangspunkt for kirkelig undervisning. Dette må gjelde for alle aldersgrupper. I dette inngår noen av de mest sentrale forklaringene, samt å utvikle en enkel morgen- og kveldsbønn som alle kan bruke.
6. Det er nødvendig å peke på hva som er viktigst for kirken å overlevere for eksisterende og kommende generasjoner og som kan bidra til retning, prioritering og motivasjon til det lokale arbeidet. Bispemøtet anerkjenner at når noen tekster og salmer fremheves, er det samtidig mye som velges bort. Det er derfor nødvendig at man utøver faglig skjønn i planlegging av kirkelig undervisning og læring, og i tillegg bruker tekster og salmer som anses hensiktsmessige etter deltagernes alder og lokale hensyn.

Kjernetekster, kjernesalmer og kjernepraksiser i kirkelig undervisning og læring i Den norske kirke
**Denne teksten tenkes formidlet til foreldre/foresatte, faddere og andre interesserte. En mer utfyllende tekst utvikles for kirkelige medarbeidere før saken fremmes for Kirkemøtet.*

Den norske kirke er en bekjennende, åpen, tjenende og misjonerende folkekirke, som vitner i ord og gjerning om frelse, frihet og håp i Jesus Kristus.

Utgangspunktet for undervisning og læring i Den norske kirke er vår kirkes tro. Bibelen er vår viktigste kilde og grunnlag for kristen tro. Denne troen uttrykkes gjennom de felles kirkelige trosbekjennelser fra kirkens første tid, som vi sier høyt sammen i gudstjenesten. I vår lutherske kirketradisjon blir troens innhold og praksis sammenfattet og forklart på en enkel og tydelig måte i Luthers lille katekisme. Kirkens tro uttrykkes og formidles i liturgien for våre gudstjenester og kirkelige handlinger. Troen har mange ulike og vakre uttrykk i våre salmer, slik vi har samlet dem i Norsk salmebok og med flere alternativer i salmedatabasen.

Kjernepraksiser

Følgende praksiser er kjernepraksiser, og er felles for samtlige rammeplaner. Praksisene bygger på kirkens bekjennelsesskrifter og er sentrale i vår kirkes trosliv. Listen er ikke begrensende, men suppleres uti fra lokale tradisjoner, og ulike behov i aldersgruppene.

1. Synge
2. Be
3. Lese i Bibelen
4. Bli døpt
5. Be om, og få, Guds tilgivelse
6. Motta nattverd
7. Ta imot velsignelsen
8. Tegne korsets tegn
9. Feire gudstjeneste
10. Gjøre gode gjerninger
11. Søke det rette
12. Tenne lys

Kjernetekster
Følgende bibeltekster er utgangspunkt for all kirkelig undervisning og læring. De er felles for samtlige rammeplaner. Disse bibeltekstene er grunnleggende for kirkelig undervisning og læring i Den norske kirke, og er helt sentrale for kirkens tro. Listen er ikke begrensende, og suppleres regionalt/lokalt. Kirkeåret er retningsgivende for valg av andre tekster.

1. Gud skaper verden (1 Mos 1,1–2,3)
2. Herren er min hyrde (Sal 23)
3. Det dobbelte kjærlighetsbud (Mark 12,28–34)
4. Jesus blir født (Luk 2,1–20)
5. Den barmhjertige samaritan (Luk 10,25–37)
6. Sønnen som kom hjem (Luk 15,11–32)
7. Jesus dør og Jesus står opp (Luk 23,1–24,12)
8. Ånden blir gitt pinsedag (Apg 2)
9. Rettferdighet ved troen (Rom 3,21–28)
10. Kjærlighetens vei (1 Kor 13)
11. For av nåde er dere frelst (Ef 2,8–10)
12. Se, jeg gjør alle ting nye (Åp 21,1–5)

Kjernesalmer
Følgende salmer er kjernesalmer og felles for samtlige rammeplaner. Formålet med listen er å bevare en felles salmetradisjon som skaper gjenkjennelse og fellesskap i rammen av gudstjenester og andre kirkelige sammenhenger over hele landet. Listen er ikke begrensende, men suppleres uti fra lokale tradisjoner og behov, i samarbeid med de ulike aldersgruppene.

1. Herre Gud, ditt dyre navn og ære (NoS 1)
2. Folkefrelsar til oss kom (NoS 2)

3. Tenn lys (NoS 25)
4. Deilig er jorden (NoS 48)
5. Deg være ære (NoS 197)
6. Dine hender er fulle av blomster (NoS 206)
7. Måne og sol (NoS 240)
8. Skriv deg, Jesus, på mitt hjerte (NoS 339)
9. Fylt av glede over livets under (NoS 586)
10. Alltid freidig når du går (NoS 415)
11. Å leva, det er å elska (NoS 666)
12. Fager kveldssol smiler (NoS 817)

Jesus sier: «Jeg har fått all makt i himmelen og på jorden. Gå derfor og gjør alle folkeslag til disipler: Døp dem til Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn og lær dem å holde alt det jeg har befalt dere. Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende.» (Matt 28,18–20)

Fra høringen er det verdt å nevne at en del høringsinstanser etterlyste et tydeligere kjerneinnhold. Elverum menighetsråd skrev: «Her mener vi det bør være en kort, mer forpliktende liste over f.eks. 10 kjernesalmer og 10 kjernetekster for gruppen 0-19 år.» Både Ranheim og Charlottenlund menighet, Synnylven sokneråd og Hundvåg menighetsråd etterlyste et antall salmer. Bjørgvin bispedømeråd skrev:

> Det er fint med anbefalte salmar, men vi er i tvil om lista i praksis vert brukt fordi ein har sine lokale preferanser. Det er betre om ein tenker tematisk og skriv: Det bør vera 4-6 salmar, om skaping, om Jesus, ein julesalme, ein påskesalme, ein pinsesalme og ein om bøn, trøyst, sorg.

Åpen folkekirke skrev:

> Om flere tekster og salmer blir felles og må brukes i alle menigheter, bør antallet begrenses.

Disse ulike stemmene fra høringen gir støtte til Bispemøtets forslag om et begrenset og tydelig kjerneinnhold.

Ett særlig forhold i forlengelse av Bispemøtets behandling, er kjernepraksisene. Bispemøtet beskriver kjernepraksisene som felles for alle rammeplaner, og dermed for alle aldersgrupper. Da Kirkerådet behandlet rammeplanene etter høring, var listen over praksisformer foreslått tatt ut. Kirkerådet ba ikke i sitt vedtak Bispemøtet om å vurdere praksisformer. I forlengelse av Bispemøtets forslag kan Kirkerådet enten ta dette inn som en liste over praksisformer, eller avvise forslaget. En viktig grunn til at praksisformene fikk kritikk i høringen og derfor ble foreslått tatt ut i forlengelse av høringen, var at de inneholdt de fleste aktuelle aktiviteter i en menighet og dermed ikke bidro til en prioritering. Bispemøtets forslag bidrar derimot til en prioritering ved å løfte tydelig fram noen praksiser som er sentrale i kristen tro. Denne listen kan derfor få en tydelig funksjon både overfor menighetene og overfor Den norske kirkes medlemmer. Forslaget til vedtak er derfor at Bispemøtets 12 kjernepraksiser fremmes for Kirkemøtet som en liste over praksisformer.

Et annet forhold ved Bispemøtets behandling, er den innledende teksten til listene. Kirkerådet har så langt i prosessen med rammeplanene forholdt seg til tre ulike dokumenttyper: rammeplanene, de veiledende listene og felles innledning til rammeplanene. Bispemøtets innledende tekst til listene er en fjerde type tekst, som innledes med at "*Denne teksten tenkes formidlet til foreldre/foresatte, faddere og andre interesserte. En mer utfyllende tekst utvikles for kirkelige medarbeidere før saken fremmes for Kirkemøtet.*" Siste setning i sitatet antyder at Bispemøtet ber Kirkemøtet vedta teksten, i tillegg til en mer utfyllende tekst for kirkelige medarbeidere. Kirkerådet må i sin behandling ta stilling til hvordan Bispemøtets innledende tekst skal behandles i fortsettelsen. I forslag til vedtak er det foreslått to alternativer:

1. De veiledende listene består av 12 kjernesalmer, 12 kjernetekster og 12 kjernepraksiser, med Bispemøtets innledning.
2. I tillegg til Bispemøtets uthevede kjernesalmer, kjernetekster og kjernepraksiser består de veiledende listene av alderstilpassede salmer og bibeltekster. Bispemøtets innledning følger ikke saken til Kirkemøtet, men brukes i implementeringen av rammeplaner og veiledende lister i forlengelse av Kirkemøtet.

Et siste forhold i forlengelse av Bispemøtets behandling er hvordan vedtakspunkt 5 skal forstås. Punktet er:

> Bispemøtet ber om at det gis en kort og relevant rettledning i bruken av katekismestoff og metodikk i Luthers lille katekisme. Katekismen presenterer kjernen i kirkelig lære og praksis (Fadervår, trosbekjennelsen og budene, morgen- og kveldsbønn), og er godt utgangspunkt for kirkelig undervisning. Dette må gjelde for alle aldersgrupper. I dette inngår noen av de mest sentrale forklaringene, samt å utvikle en enkel morgen- og kveldsbønn som alle kan bruke.

Det er noe flertydig i Bispemøtets vedtak om Bispemøtet ser for seg at rettledningen vedtas av Kirkemøtet. Forslag til vedtak er at rettledningen ikke skal vedtas, men at den utarbeides administrativt og skal foreligge innen Kirkemøtet har vedtatt rammeplanene.

2. Kirkerådet ber bispemøtet foreslå 20–25 salmer, vurdert utfra musikalske og tekstlige kriterier; salmer som kan følge barn, unge og voksne fra vugge til grav, med tanke på kirkeåret, høytider, dåp, vielse og gravferd.

Bispemøtet har foreslått 12 kjernesalmer. Bispemøtet beskriver kjernesalmene som felles for alle rammeplaner, og dermed for alle aldersgrupper. Det er relevant å se på om disse allerede er med i den veiledende listen over salmer 0-19, og i hvilken grad de er nevnt i høringssvar. 7 av salmene er allerede med i den veiledende listen over salmer slik den forelå i KR 65/26 og har slik solid støtte i den tidligere prosessen:

- Tenn lys (NoS 25)
- Deilig er jorden (NoS 48)

- Deg være ære (NoS 197)
- Dine hender er fulle av blomster (NoS 206)
- Måne og sol (NoS 240)
- Skriv deg, Jesus, på mitt hjerte (NoS 339)
- Alltid freidig når du går (NoS 415)

5 av salmene var ikke del av salmene for 0–19 som ble sendt på høring, og ble heller ikke tatt inn på bakgrunn av høringssvar:

- Herre Gud ditt dyre navn og ære (NoS 1)
- Folkefrelsar til oss kom (NoS 2)
- Fylt av glede over livets under (NoS 586)
- Å leva det er å elska (NoS 666)
- Fager kveldssol smiler (NoS 817)

Salmene NoS 2, 586, 666 og 817 er ikke omtalt i høringsoppsummeringen, mens Borg biskop var sitert i høringsoppsummeringen med forslaget om at NoS 1 "Herre Gud, ditt dyre navn og ære" skulle være én av ti salmer. Noe søk blant høringssvar tyder på at hver av disse fem salmene er nevnt av én til fem høringsinstanser. Dette gir noe støtte i høringen til å ta dem inn. Det kan like fullt være noe tilfeldigheter knyttet til hvilke konkrete salmer som ulike høringsinstanser foreslår, slik at antallet høringsinstanser som nevner en salme ikke bør være avgjørende for om den tas inn eller ikke.

Kirkerådet kan følge opp Bispemøtets vedtak på to ulike måter, som presentert i forslag til vedtak:

1. Kirkerådet kan foreslå for Kirkemøtet at veiledende liste over salmer kun skal inneholde de 12 salmene.

2. Kirkerådet kan foreslå for Kirkemøtet at de 12 salmene skal gå igjen i de fire veiledende listene for 0–19, og at man samtidig skal beholde andre alderstilpassede salmer i de veiledende listene for 0–5, 6–12, 13–19 og konfirmasjonstiden.

De 12 salmene i alternativ 1 ligger i Bispemøtets siterte vedtak. I vedlegg til denne saken vises alternativ 2. Dette alternativet innebærer at salmelisten for 0–5 øker med 8 salmer, listen for 6–12 øker med 9 salmer og listen for 13–19 og konfirmasjonstiden øker med 8 salmer.

Bispemøtet har i sitt vedtak sagt: "Praksisene, bibeltekstene og salmene suppleres regionalt og lokalt uti fra lokale tradisjoner og andre behov slik at utvalget samlet sett reflekterer en større bredde." Bispemøtet antyder slik at den veiledende listen kun skal inneholde 12 salmer. Det kan være gode grunner til å lytte til Bispemøtet utfra biskopenes tette samspill med lokalkirken, og samtidig er det ikke en læremessig vurdering at Kirkemøtet ikke skal vedta mer enn 12 salmer. Det er derfor opp til Kirkerådet hva Kirkerådet fremmer for Kirkemøtet.

3. Kirkerådet ber bispemøtet vurdere og revidere listen over kjernetekstene som er foreslått i rammeplanene med et særlig fokus på innspill fra utdanningsinstitusjonene.

Bispemøtet har foreslått 12 kjernetekster. Det framgår ikke av Bispemøtets vedtak hvordan de har forholdt seg til innspillene fra utdanningsinstitusjonene, men Bispemøtet har et vedtakspunkt som gjelder eksempeltekster som skal legges i ressursbanken: "Bispemøtet ber Kirkerådet om at eksempeltekster og salmer som legges ut i ressursbanken, gjennomgås administrativt med bakgrunn fra høringssvarene." Dette vedtakspunktet følges opp administrativt.

Nedenfor gjennomgås Bispemøtets vedtak om kjernetekster utfra innspillene fra utdanningsinstitusjonene som er sitert i høringsoppsummeringen, samt saksordførers sitater fra utdanningsinstitusjonene.

Sitatene i høringsoppsummeringen fra utdanningsinstitusjonene knyttet til kjernetekster er under spørsmålet: "Gir oversikten over kjernetekster hjelp til helhet og sammenheng i tekstutvalget for aldersgruppene 0–19 år?" VID skriver:

> Vi ser at det er en frelseshistorisk forståelse av tekstutvalget for kjernetekstene som ligger til grunn for utvalget. Det er fokus på kristne høytider, sakramentene og kirkeårets tekster. Likevel mener vi at det er for lettvint å bare gjøre bruk av de narrative tekstene. Det er nesten ingen profetlitteratur, poetisk litteratur eller brevlitteratur. Dette mener vi underkjenner bredden i det bibelske materialet.

I de 12 bibeltekstene fra Bispemøtet er fortsatt frelseshistorien synlig, og det er fokus på kristne høytider. Dåp er tematisert i Apg 2, mens nattverd ikke er tematisert i noen av tekstene. Det er dermed et mindre fokus på sakramentene enn i forslaget sendt på høring. Brevlitteraturen er representert ved 2 av 12 tekster, og dermed sterkere representert enn i forslaget på høring. Det er ingen gammeltestamentlige profettekster, men salme 23 er med som poetisk tekst. Samlet sett er altså innspillet fra VID delvis ivaretatt.

Videre skriver Teologisk fakultet ved Universitetet i Oslo i sitt høringssvar:

> Når det gjelder bibeltekstene spesifikt, vil fakultetet påpeke en tendens i dokumentet til at alle deler av Bibelen behandles som like viktige for kirkas tro. Verken teologisk eller i praksis er det grunnlag for å sette alt i Bibelen på lik linje. Vi mener at betydningen av NT burde fremheves, og innenfor NT burde de fire evangeliene settes i en eksplisitt særstilling. Det er evangelienes beretninger om Jesus som er hovedkilden for kirkas forkynnelse gjennom kirkeåret, og som utgjør sentrum i den kristne tro, innenfor det samlede bibelske materialet.

Et utvalg av 12 kjernetekster framfor de cirka 140 bibeltekstene som ble sendt på høring, innebærer nødvendigvis at noen deler av Bibelen behandles som viktigere enn andre. Dette ivaretar innspillet fra Teologisk Fakultet. I materialet sendt på høring var videre cirka 55 % av tekstene fra NT. I de 12 kjernetekstene fra Bispemøtet er 10 fra NT, og fem av disse er fra evangeliene. Bispemøtets kjernetekster følger dermed opp innspillet fra Teologisk Fakultet med en større andel tekster fra NT og evangeliene.

Saksordførers innspill inneholdt også andre sitater fra høringssvar fra utdanningsinstitusjonene:

> Bibeltekster som faktisk utfordrer det ensidige patriarkalske gudsbildet både i GT og NT kan med fordel inkluderes (TF)

Etter høringen er fortsatt formuleringen fra Teologisk Fakultet beskrivende for mange av tekstene i listen over kjernetekster. Lignelsen om sølvmynten (Luk 15,8–10), som var med i listene for 6–12, konfirmasjonstiden og 13–19 slik de ble lagt fram for Kirkerådet, åpner imidlertid opp for en samtale om Gud med kvinnelige metaforer. Utfra tilbakemelding i høringen om at det er for mange tekster, er det ikke foreslått å legge til flere tekster.

I Bispemøtets forslag er ikke lignelsen om sølvmynten med, og slik er de 12 bibeltekstene fra Bispemøtet mer ensidig patriarkalske enn den bredere listen over kjernetekster. Én mulig løsning for å inkludere lignelsen om sølvmynten, men holde på kun 12 bibeltekster, er i stedet for kun å ta med lignelsen om sønnen som kom hjem, slik Bispemøtet har foreslått, å ta med hele Lukas 15. Lukas 15 inneholder som kjent tre lignelser: Sauen som ble funnet igjen, sølvmynten som ble funnet igjen og sønnen som kom hjem.

I kjernetekstene mangler det en bredde av gudsbilder (VID)

Formuleringen fra VID er overordnet og lite spesifikk. Som nevnt tilfører lignelsen om sølvmynten en bredde når det gjelder kjønn, men denne teksten er ikke med i Bispemøtets forslag. I tekstene foreslått av Bispemøtet beskrives Gud blant annet som skaper, hyrde, far, sårbar, mektig og ånd. Det kan diskuteres i hvilken grad dette er en bredde. Samtidig skal det anerkjennes at en rekke bibelske gudsbilder nødvendigvis ikke er med i de 12 bibeltekstene fra Bispemøtet, blant annet Gud som mor, pottemaker, skjult, ektefelle, borg og visdom. Det vil være vanskelig å kombinere Bispemøtets forslag om å velge 12 bibeltekster med en bredde av gudsbilder.

Samlet sett innebærer Bispemøtets utvalg av 12 bibeltekster at mange av innspillene fra utdanningsinstitusjonene ikke kan ivaretas. Det vil være enklere å ivareta hensynene om det vedtas veiledende lister tilpasset ulike aldersgrupper enn om det kun vedtas 12 bibeltekster.

4. Kirkerådet ber bispemøtet vurdere om noen av kjernetekstene skal særlig fremheves.

Bispemøtet har som nevnt valgt å ikke fremheve noen av kjernetekstene, men å velge ut 12 bibeltekster. 10 av disse lå allerede inne i forslaget til kjernetekster for ulike aldersgrupper, mens 2 av tekstene er nye. De nye tekstene er

- Det dobbelte kjærlighetsbud (Mark 12,28–34)

- Rettferdighet ved troen (Rom 3,21–28)

Bønnelista, Borg biskop og Asker menighet tematiserte det dobbelte kjærlighetsbud i høringen, noe som gir støtte til å ta inn denne teksten.

Bispemøtet beskriver kjernetekstene som felles for alle rammeplaner, og dermed for alle aldersgrupper. Bispemøtets utvalg av 12 kjernetekster har som to alternative oppfølginger som gjenspeiles i forslag til vedtak:

1. De veiledende listene over bibeltekster består av 12 kjernetekster.

2. Bispemøtets forslag til 12 kjernetekster utheves i den veiledende listen over bibeltekster, samtidig som hver aldersgruppe har andre alderstilpassede bibeltekster.

Alternativ 1 er synlig i Bispemøtets siterte vedtak, og alternativ 2 er vist fram i vedlegg til denne saken. Alternativ 2 innebærer at den veiledende listen for 0–5 øker med 7 bibeltekster, listen for 6–12 øker med 3 bibeltekster, listen for konfirmasjonstiden øker med 3 bibeltekster og listen for 13–19 øker med 2 bibeltekster.

Bispemøtet har i sitt vedtak sagt: "Praksisene, bibeltekstene og salmene suppleres regionalt og lokalt uti fra lokale tradisjoner og andre behov slik at utvalget samlet sett reflekterer en større bredde." Bispemøtet antyder slik at den veiledende listen kun skal inneholde 12 bibeltekster. Det kan være gode grunner til å lytte til Bispemøtet utfra biskopenes tette samspill med lokalkirken, og samtidig er det ikke en læremessig vurdering at Kirkemøtet ikke skal vedta mer enn 12 bibeltekster. Det er derfor opp til Kirkerådet hva Kirkerådet fremmer for Kirkemøtet.

Et relevant moment i vurderingen av alternativ 1 eller alternativ 2, er at flere av rammeplanene forutsetter bruk av et mangfold av tekster. Dette gjelder særlig rammeplanene for de som er eldre enn 13 år. Rammeplan for 13-19 inneholder for eksempel punktene "Bibelfortellinger om personer som var utstøtt og marginalisert", "Profetiske og etiske bibeltekster om kamp for rettferdighet og vern om skaperverket" og "Tekster som utfordrer gudsbilder og åpner for reaksjoner og kritisk refleksjon". Rammeplan for konfirmasjonstiden inneholder blant annet punktene «bli kjent med, oppleve, og arbeide med mange ulike bibelfortellinger», «Bibeltekster fra ulike sjangere og epoker» og «Profetiske og etiske bibeltekster om kamp for rettferdighet og vern om skaperverket».

Alternativ 2 løfter fram et større mangfold av tekster og gir dermed mer hjelp til de som skal oppfylle punktene i disse rammeplanene, mens alternativ 1 i større grad overlater til leserne av rammeplanen å finne fram til disse tekstene på egen hånd eller se til eksempeltekster som ligger i ressursbanken.

5. Kirkerådet ber bispemøtet vurdere hvordan Luthers lille katekisme kan få en tydeligere plass i de ulike rammeplanene for å formidle den lutherske forståelsen av sentrale punkter i troslæren, slik de kommer til uttrykk i katekismen.

Bispemøtet har berørt Luthers lille katekisme i sitt vedtakspunkt 5:

> Bispemøtet ber om at det gis en kort og relevant rettledning i bruken av katekismestoff og metodikk i Luthers lille katekisme. Katekismen presenterer kjernen i kirkelig lære og praksis (Fadervår, trosbekjennelsen og budene, morgen- og kveldsbønn), og er godt utgangspunkt for kirkelig undervisning. Dette må gjelde for alle aldersgrupper. I dette inngår noen av de mest sentrale forklaringene, samt å utvikle en enkel morgen- og kveldsbønn som alle kan bruke.

Bispemøtet har i sitt vedtak bedt om at det skal gis en rettledning. Det er rimelig å

forstå denne rettledningen som et supplement til rammeplanene. Bispemøtets vedtak innebærer at det ikke er foreslått hvordan katekismen kan tydeliggjøres i de forskjellige rammeplanene, slik som Kirkerådet ba Bispemøtet om. Kirkerådet kan i sin vurdering av saken anse rettledningen som et svar på sitt vedtak og at anliggendet dermed er ivaretatt. Alternativt kan Kirkerådet på egen hånd se på hvordan Luthers lille katekisme kan få en tydeligere plass i rammeplanene. Sistnevnte kan løses på to måter:

1. Kirkerådet kan se på innholdselementer i Luthers lille katekisme, vurdere hvordan disse er ivaretatt i ulike rammeplaner og eventuelt forsterke disse i rammeplanene.
2. Kirkerådet kan ta inn kulepunkt i rammeplanene som eksplisitt nevner Luthers lille katekisme.

Nedenfor beskrives de to alternativene.

1. Innholdselementer i Luthers lille katekisme

Luthers lille katekisme ble utgitt i 1529, og meningen var at den skulle brukes i både hjem og skole. Den lille katekismen består av seks deler i form av spørsmål og svar i følgende rekkefølge:

1. Budene
2. Troen (Trosbekjennelsen i tre deler: Om skapelsen, om frelsen, om helliggjørelsen)
3. Fadervår
4. Dåpssakramentet
5. Nattverdsakramentet
6. Skriftemålet

I Plan for kirkelig undervisning og læring Overordnet del nevnes Luthers lille katekisme i kapittelet om pedagogisk grunnlagstenkning. Katekismen har tradisjonelt blitt brukt i skole og hjem med mål om lære opp barn i kristen tro. Dette innebærer et syn på læring i form av tilegnelse. Dette læringssynet er primært knyttet til å få kunnskap, forståelse og ferdigheter. Med andre ord er dette en individuell og kognitiv prosess. Dette er ikke uviktig i arbeid med kirkelig undervisning og læring, men i Overordnet del står det samtidig at kunnskapsforståelsen har blitt nyansert med tiden, hvor læring via deltakelse og kunnskaping utgjør viktige deler. Hovedsynet på undervisning og læring i Overordnet del beskrives som «en kontinuerlig prosess», hvor det er viktig å bruke mange pedagogiske verktøy. Kunnskapssynet er også variert og beskriver kunnskapsdannelse som skjer «gjennom formidling, samhandling og opplevelser.» Dette betyr ikke at kirken mangler et sentralt kunnskapsinnhold som skal formidles, men at det skal brukes forskjellige type metodikk som åpner for at innholdet forstås i vår tid og gir mening i menneskenes liv. På grunnlag av dette er målformuleringene i rammeplanene først og fremst aktivt formulerte, med eksempler som “utforske”, “delta”, “reflektere” og “diskutere”, og at dette legger til rette for læring. Denne måten å tenke læring på avviker noe fra Luthers lille katekisme. Dette er relevant å kjenne til i vurderingen av hvordan katekismen skal tas inn i rammeplanene.

Rammeplanene nevner allerede det lutherske noen steder: I rammeplan for unge voksne er en av målformuleringene under kirkens kultur og tradisjon "å lære om sentrale kjennetegn på evangelisk-luthersk tro (...)". Det samme punktet finnes i rammeplan for voksne, i tillegg et mål om under bibel, tekst og tolkning om "å reflektere over hva et evangelisk-luthersk bibelsyn er (...)".

Nedenfor gjøres en gjennomgang i samtlige rammeplaner ut fra samme tematiske inndeling som brukes i Luthers lille katekisme:

Budene nevnes i rammeplan for konfirmasjonstiden under Bibel, tekst og tolkning:

- *reflektere over regler, normer og verdier i Bibelen og hvordan disse kommer til uttrykk i vårt samfunn, slik som De ti bud, den gylne regel, det dobbelte kjærlighetsbudet, og Herrens bønn.*

Trosbekjennelsen og Fadervår nevnes i rammeplan for 6-12 år under kristen tro i praksis:

- *øve på og delta i Vår Far, trosbekjennelsen og andre sentrale liturgiske tekster.*

Et tilnærmet likt punkt forekommer i rammeplan for konfirmasjonstiden under samme innholdselement:

- *delta i Vår Far og trosbekjennelsen, og øve på andre sentrale bibelsteder.*

I rammeplan for voksne kan en målformulering under kirkens kultur og tradisjon tolkes i retning av trosbekjennelsen, selv om den ikke er nevnt eksplisitt:

- *utforske og erfare hvordan gudstjenesten, liturgien, sakramentene, salmene og kirkemusikken er bærere av kirkens tro og tradisjon, og er innvevd i kulturen.*

Dåpen nevnes på 24 steder i rammeplanene i forskjellige sammenhenger, både som sakrament og som undervisning knyttet til dåp, dåpssamtale med mer.

Nattverd er angitt i målformuleringer i rammeplan for 0-5 år, 6-12 år, unge voksne og voksne, men på forskjellige måter. For 0-5 år er den aktivt formulert: "Delta i nattverd og dåpspåminnelse. I rammeplan for 6-12 år står det: "*reflektere og undre seg over hvordan kristen tro kommer til uttrykk i dåp og nattverd.*" For unge voksne og voksne er setningen lik under innholdselementet kristen tro i praksis og lyder: *"delta i gudstjeneste, nattverdsfeiring og dåpspåminnelse"*.

Når det gjelder skriftemål er dette formulert i rammeplanene for unge voksne og voksne under kristen tro i praksis:

- *få kunnskap om hva sjelesorg og skriftemål er, og hvordan man kan bruke det.*

Gjennomgangen av tematikken fra Luthers lille katekisme viser at samtlige temaer er nevnt i rammeplanene, men på forskjellige måter og med ulik frekvens. Derfor foreslås det justeringer i rammeplanene på aktuelle temaer. Alle de følgende endringene er innarbeidet i de vedlagte forslagene til rammeplaner:

1. **Budene:** Det foreslås å ta inn setningen fra rammeplan for konfirmasjon i rammeplan for 13-19 år, unge voksne og voksne.
2. **Trosbekjennelsen:** Setningen fra rammeplan for voksne fra Kirkens kultur og tradisjon om at blant annet liturgien er bærere av kirkens tro og tradisjon, er tatt inn i rammeplan for unge voksne.
3. **Fadervår eller Vår Far:** Bønnen brukes eksplisitt i målformuleringer i rammeplanene for 6-12 år og konfirmasjonstiden. I rammeplanene for unge voksne og voksne er det et mål under kristen tro i praksis å «bruke bønn, bibellesning og andre trospraksiser (...)» og i rammeplanen for 13-19 år er det en formulering under kristen tro i praksis hvor ungdommene skal få mulighet til å «oppleve ulike former for forkynnelse og bønn». Det er gode grunner for å ikke utvide rammeplanene med ytterligere mål om Vår Far, da det regnes med at disse målgruppene er kjent med denne bønnen eller at den inkluderes i undervisning og læring om generelt bønneliv og bønnespråk.
4. **Dåp:** Dåp er godt dekket i samtlige rammeplaner og anses derfor ivaretatt.
5. **Nattverden:** Nattverden er ulik fremstilt i de ulike rammeplanene og bør fremstilles som en praksis. Det foreslås derfor å gjøre følgende målformulering: *"delta i nattverd og dåpspåminnelse"* fra rammeplanen for 0-5 år lik i samtlige rammeplaner. I rammeplan for 6-12 år, foreslås en sammenslåing av punktet «*reflektere og undre seg over hvordan kristen tro kommer til uttrykk i dåp og nattverd*» slik at det lyder: «*Delta i nattverd og dåpspåminnelse, og reflektere over hvordan kristen tro kommer til uttrykk i sakramentene*». For unge voksne og voksne innebærer det å stryke feiring fra nattverdsfeiring. Da blir målformuleringen: "*delta i gudstjenester, nattverd og dåpspåminnelse."*
6. **Skriftemålet:** Skriftemålet nevnes i målformuleringer i rammeplan for unge voksne og voksne. "*Få kunnskap om hva sjelesorg og skriftemål er, og hvordan man kan bruke det."* Dette anses som tilstrekkelig, da skriftemålet kan være utfordrende å undervise om og å praktisere for yngre aldersgrupper. Dette anses derfor som ivaretatt.

Disse forslagene til justeringer, i tillegg til en utarbeidet rettledning til Luthers lille katekisme, kan være én måte å ivareta Kirkerådets vedtak om synliggjøring av Luthers lille katekisme i rammeplanene.

Samtidig er det også mulig å ta inn eksplisitte formuleringer om Luthers lille katekisme i rammeplanene. Siden Kirkerådsmedlem Birkedal har kommet med konkrete innspill til hvordan dette kan løses, behandles disse innspillene her. Forslagene fra Birkedal er:

Plan for Konfirmasjonstiden:

Bibel, tekst og tolkning, nytt 7. kulepunkt:

- **bli kjent med, oppleve, og arbeide med ulike deler vår Lutherske bekjennelse med utgangspunkt i Luthers lille katekisme**

Birkedals forslag er en konkret løsning som tar inn Luthersk bekjennelse og Luthers lille katekisme i plan for konfirmasjonstiden. Forslaget ivaretar Kirkerådets vedtatte ønske om at Luthers lille katekisme skal få en tydeligere plass i de ulike rammeplanene. Formuleringen foreslås derfor tatt inn, med et "av" før "vår" av språklige hensyn.

Videre foreslår Birkedal en utvidelse av den nevnte formuleringen om evangelisk-luthersk tro som finnes i rammeplanene for unge voksne og voksne under Kristen tro og tradisjon (utvidelse er uthevet):

> *lære om sentrale kjennetegn på evangelisk-luthersk tro,* **slik de kommer til uttrykk i Luthers lille katekisme***, og* **om** *likheter og forskjeller med andre konfesjoner*

Også dette forslaget fra Birkedal er en konkret måte å ivareta Kirkerådets vedtatte ønske om at Luthers lille katekisme skal få en tydeligere plass i de ulike rammeplanene. Formuleringen foreslås derfor tatt inn i de to rammeplanene.

6. Kirkerådet ber Bispemøtet vurdere om det i plan for konfirmasjonstiden skal være tydeligere signaler om et minimumspensum som alle må etterstrebe å få med i sine planer. I denne kan inngå både bibeltekster, andre tekster (trosbekjennelse, mv.) og en håndfull salmer.

Bispemøtet har ikke eksplisitt tatt stilling til et minimumspensum i konfirmasjonstiden. Bispemøtets vedtakspunkt 4 er imidlertid: "Kjerneinnholdet kan brukes til både videreutvikling av temaer samt fordypning i rammeplan for konfirmasjon." Det er dermed mulig å la Bispemøtets forslag til 12 salmer, 12 bibeltekster og 12 praksisformer utgjøre et minimumspensum for konfirmasjonstiden.

I høringen om rammeplanene var det et gjennomgående tema for konfirmasjonstiden at det var behov for et felles innhold som alle konfirmanter bør møte, erfare og lære. Høringsinstanser etterlyste blant annet felles temaer og praksiser som kan gi en nasjonal retning på arbeidet. Flere høringsinstanser mente at en tydeligere kjerne sikrer en felles forståelse og gjør oppfølgingen av konfirmantundervisningen enklere.

Det er videre nødvendig å se på et mulig minimumspensum i konfirmasjonstiden i sammenheng med rammer for konfirmasjonstiden på 60 timer og balansen mellom bredde og fordypning. Noen høringsinstanser mener at forslaget til rammeplaner har et bredt spekter av temaer, men begrenset med tid. I høringen var de fleste instansene positive til balansen mellom bredde og fordypning i rammeplanen for konfirmasjon, samtidig som flere nevner at konfirmantene ikke har grunnleggende kunnskap og at det dermed blir utfordrende med fordypning.

Det er en allmenn erfaring at det i en folkekirkekontekst kan gå lang tid mellom møtepunktene for deltagere i kirkelig undervisning og læring. For en majoritet av konfirmantene er temaer og bibeltekster relativt ukjent stoff. På den måten er

Bispemøtets forslag på felles kjerneinnhold i tråd med flere høringssvar som etterlyser noe grunnleggende og felles for konfirmasjonstiden. Samtidig er det viktig å vurdere anliggender som berører konfirmantenes medvirkning og målformuleringer i rammeplanen, som kan utfordres av et kjerneinnhold og fordypning av temaer. I Overordnet del står det at kirkelig undervisning og læring skal «ta i bruk et mangfold og bredde av bibelske tekster både fra Det gamle og Det nye testamentet.» Dette bærer rammeplanen preg av i flere av målformuleringene i avsnittet om Bibel, tekst og tolkning. Et felles kjerneinnhold på tvers av alle rammeplaner, også konfirmanttiden, kan bidra til at temaene det undervises om, begrenses. Dette kan samtidig få konsekvenser når det gjelder konfirmantenes medvirkning, siden det kan gi mindre rom for å velge andre temaer.

Kirkerådet kan anse Bispemøtets vedtak om fordypning og videreføring av kjerneinnholdet i konfirmasjonstiden som et svar på Kirkerådets vedtak. Alternativt kan Kirkerådet be om at det utarbeides et mer utdypende minimumspensum inn mot neste Kirkerådsbehandling av rammeplanene. Konkret vil dette innebære en justering av den foreslåtte rammeplanen for konfirmasjonstiden.

7. Kirkerådet ber direktøren vurdere mer forpliktende formuleringer og innhold (skal/bør) i rammeplanene. Dette er spesielt viktig i rammeplanen for konfirmasjonstiden.

Som oppfølging av dette vedtaket er det foretatt justeringer i samtlige rammeplaner og felles innledning. I prosessen med å erstatte begrepet «erfaringsmål» med «mål for kirkelig undervisning og læring» har det vært aktuelt å både kutte tekstavsnitt og omformulere setninger slik at teksten fremstår konsistent. Nedenfor listes det opp justeringer som er gjort som oppfølging av vedtaket:

<u>Fra felles innledning til rammeplanene:</u>

Andre avsnitt startet tidligere med:

> Rammeplanene presenterer prinsipper for aktivitetstilbudet for hver aldersgruppe, som menigheten skal bruke som retningsgivende i arbeidet med å utforme og videreutvikle kirkelig undervisning og læring i aktivitetene sine. De konkretiserer punkter i de tre innholdselementene Bibel, tekst og tolkning, Kirkens kultur og tradisjon, og Kristen tro i praksis.

Dette er endret til:

> Rammeplanene angir forskjellige mål for kirkelig undervisning og læring under hvert av innholdselementene Bibel, tekst og tolkning, kirkens kultur og tradisjon og kristen tro i praksis. Disse målene skal være retningsgivende og bidra til prioriteringer i det lokale aktivitetstilbudet.

<u>I samtlige rammeplaner:</u>

- Overskriften «Innhold» er erstattet med «Mål for kirkelig undervisning og læring».

- Under hvert innholdselement er «skal» tatt inn i setningen «Barna får mulighet til å:» slik at den nå lyder «Barna skal få mulighet til å:»
- Det er foretatt uthevinger under overskriften Bibel, tekst og tolkning og for setninger som synliggjør utvalgskriterier og viktig tilnærminger til arbeidet med bibel, tekst og tolkning i rammeplanene for 0-19 år. De konkrete setningene varierer fra rammeplan til rammeplan.

I konfirmantplanen:

Det er foretatt justeringer i avsnittet «Rammer for konfirmanttiden» og særlig hvor deskriptiv presens var brukt:

- I andre kulepunkt er setningen justert fra «Minst fem av dem er gudstjenenester», til «Minst fem av dem skal være gudstjenester».
- I fjerde kulepunkt er setningen justert fra «Alle konfirmanter får informasjon om mulighet for å delta på samisk konfirmantleir og Døvekirkens konfirmantleir» til «Alle konfirmanter skal få informasjon om (…)».
- I femte kulepunkt er setningen justert fra «Konfirmanter som ikke er døpt, får tilbud om dåp» til «Konfirmanter som ikke er døpt, skal få tilbud om dåp».
- Siste kulepunkt er justert fra «Konfirmantene får gode muligheter for å medvirke i og utforme og evaluere aktiviteter» til «Konfirmantene skal få gode muligheter for å medvirke i og utforme og evaluere aktiviteter.»

Under siste kulepunkt i avsnittet «Viktige tilnærminger (…)», er det tatt inn ordet «bør» foran aktiveres, slik at setningen nå lyder:

- Kunnskaper og ferdigheter som konfirmantene har fra før, bør aktiveres på meningsfulle måter.

8. Kirkerådet ber direktøren revurdere bruken av erfaringsmål, og enten erstatte det med annen term, eller forsøke uten.

I vurderingen av begrepet «erfaringsmål» er det først naturlig å se til Overordnet del. I kapittelet om pedagogisk grunnlagstenkning i Overordnet del beskrives synet på undervisning, læring og kunnskap. I undervisningsbegrepet inngår «alle målrettede og planlagte aktiviteter som gjennom varierte arbeidsmåter og metoder legger til rette for læring». Kunnskapssynet myndiggjør deltagere med å fastslå at «alle mennesker vet og kan noe». Samtidig står det at det er et innhold som ligger i kirkens læregrunnlag, tradisjon og praksis og at kjennskap til dette innholdet gir deltakere verktøy til å forstå kirkens kultur, språk og praksis. Kunnskap i kirkelig kontekst beskrives også som å omfatte ferdigheter og erfaringer. Ut fra denne grunnlagstenkningen kan det argumenteres for at begrepet erfaringsmål samsvarer med Overordnet del som et samlende begrep. Etter høringen var det derfor anbefalt å videreføre begrepet «erfaringsmål».

Flere høringsinstanser omtalte erfaringsmål som positivt. Rådet for personer med funksjonsnedsettelser pekte på at de fremmer inkludering og deltakelse som ikke bygger på prestasjonsmål. KFUK-KFUM mente at erfaringsmål "gir et konstruktivt syn på læringen". I høringsoppsummeringen er det tydelig at høringsinstanser

vektlegger forskjellige ting som positive når de uttaler seg om erfaringsmål. Blant annet er det innspill om at begrepet ivaretar læringssynet i overordnet del og at de gir nødvendig fleksibilitet.

På den andre siden er det flere høringsinstanser som er kritiske til begrepet. Bispedømmerådene var delt i synet på om erfaringsmål er nyttige i lokalt arbeid med undervisning og læring. Mye av kritikken handlet om at erfaringsmål er et nytt begrep som ikke finnes i Overordnet del. Noen av høringssvarene mente at erfaringsmål er et uklart begrep som ikke forklares tilstrekkelig, og at det brukes flere ord som kan innebære det samme; for eksempel praksisformer, aktiviteter og arbeidsmåter.

Begrepet «erfaringsmål» har sin faglige bakgrunn i boken «Kirkedidaktikk» som IKO ga ut høsten 2025. IKO var representert i den eksterne skrivegruppen som direktøren oppnevnte ut fra Kirkerådets vedtak (KR 19/25). I boken argumenteres det for at de kristne praksisene som gudstjeneste, sakramenter og bønn kan fungere både som mål, arbeidsmåter og innhold[1]. Didaktikk er undervisningens hva, hvordan og hvorfor, og i sitt høringssvar pekte IKO på dette og mente at erfaringsmålene sikrer at «rammeplanene er undervisningsplaner og ikke læreplaner».

Den pedagogiske grunnlagstenkningen i Overordet del kan begrunne at «erfaringsmål» brukes som et samlende begrep, som et ledd i å konkretisere innholdet i kirkelig undervisning og læring. Samtidig kan nye begreper skape unødvendig avstand til de som skal bruke planene i lokalt arbeid og i verste fall skape avmakt. Dette gjelder særlig dersom begrepene fremstår som uklare eller for ambisiøse. På bakgrunn av dette er «erfaringsmål» erstattet med «mål for kirkelig undervisning og læring» i rammeplanene. «Mål for kirkelig undervisning og læring» kan fortsatt fungere i kombinasjon med synet på undervisning, læring og kunnskap som beskrives i Overordet del.

9. Kirkerådet ber direktøren (re)vurdere forslagene som saksordfører løftet fram fra høringen, samt vedtak fra Ungdommens kirkemøte og innspill i møtet fra Sølvfæstersen og Birkedal

Forslag fra saksordfører

Generelt preges vurderingene som er gjort i høringsoppsummeringen og i saksdokumentet til KR 65/26 av helhetlige vurderinger på bakgrunn av alle høringssvar. Kirkerådets vedtak utfordrer like fullt til en gjennomgang av høringssvarene som var nevnt av saksordfører, og til en revurdering av hvordan disse var fulgt opp. Under følger en gjennomgang av alle forslagene som saksordfører løftet fram fra høringen:

> Det lages én felles kanon med 20–25 salmer, vurdert utfra musikalske og tekstlige kriterier; salmer som kan følge barn, unge og voksne fra vugge til grav, med tanke på kirkeåret, høytider, dåp, vielse og gravferd (VID)

Dette er ivaretatt i Kirkerådets vedtak om å be Bispemøtet foreslå 20–25 salmer.

> Vi mener det at det mangler et metamangfold i salmeutvalget. I de aller fleste av salmene er Gud allmektig og mannlig. Vi tillater oss å minne om at Den norske kirke er forpliktet på Strategiplan for kjønn og likestilling der inkluderende språk er en viktig målsetting. Fakultetet foreslår å gå til Salmedatabasen og hente for eksempel Ingrid Brækken Melves salme om Gud som bjørnemor. (TF)

Det er gjort en gjennomgang av de 61 salmene som i KR 65/26 var foreslått videreført etter høringen. Cirka halvparten av disse omtaler Gud med mannlige metaforer. Ingrid Brækken Melves salme med Gud som bjørnemor heter "Gud, du er min tilflukt" og lå inne i listen for konfirmasjonstiden og 13-19, både før og etter høringen. Dette forslaget fra Teologisk Fakultet er dermed ivaretatt. For øvrig omtaler få av salmene Gud eksplisitt som allmektig. Poenget i Teologisk Fakultets høringssvar stemmer derfor kun delvis med de salmene som er foreslått videreført etter høringen. Salmelistene er på bakgrunn av dette ikke justert. Det kan like fullt vurderes å legge til flere salmer som sikrer en større bredde i metaforer om Gud, dersom Kirkerådet i sitt vedtak i denne saken ber om dette.

Det er også naturlig å se på Bispemøtets foreslåtte salmer i lys av høringssvaret fra Teologisk Fakultet. Av Bispemøtets 12 foreslåtte salmer omtaler 10 Gud med mannlige metaforer: 7 "Herre", én "konge", én "Fadervår" og én "Guds faderarm". "Deilig er jorden" og "Å leva det er å elska" inneholder ikke mannlige metaforer. Ingen av de tolv salmene beskriver Gud med kvinnelige metaforer. Av hensyn til antallet 12 foreslås det like fullt ikke å legge til en salme i denne listen.

> Vi ser at det er en frelseshistorisk forståelse av tekstutvalget for kjernetekstene som ligger til grunn for utvalget. Det er fokus på kristne høytider, sakramentene og kirkeårets tekster. Likevel mener vi at det er for lettvint å bare gjøre bruk av de narrative tekstene. Det er nesten ingen profetlitteratur, poetisk litteratur eller brevlitteratur. (VID)

VIDs beskrivelse er dekkende også for de kjernetekstene som i KR 65/26 er foreslått etter høringen, og som nevnt også for Bispemøtets foreslåtte tekster. Den samlede tilbakemeldingen i høringen har ikke gitt grunnlag for å ta inn mer profetlitteratur, poetisk litteratur eller brevlitteratur i kjernetekstene. Utfra tilbakemelding i høringen om at det er for mange tekster, er det ikke foreslått å legge til flere tekster. Bispemøtet forslag til 12 bibeltekster har imidlertid en større andel poetisk litteratur og brevlitteratur enn det som var sendt på høring, noe som kan anses som å ivareta VIDs høringssvar.

> Bibeltekster som faktisk utfordrer det ensidige patriarkalske gudsbildet både i GT og NT kan med fordel inkluderes (TF)

Etter høringen er som nevnt fortsatt formuleringen fra Teologisk Fakultet beskrivende for mange av tekstene i listen over kjernetekster. Lignelsen om sølvmynten (Luk 15,8–10), som er med i listen for 6–12, konfirmasjonstiden og 13–19, åpner opp for en samtale om Gud med kvinnelige metaforer. Denne er samtidig ikke med i Bispemøtets forslag. Utfra tilbakemelding i høringen om at det er for mange tekster, er det ikke foreslått å legge til flere tekster.

> I kjernetekstene mangler det en bredde av gudsbilder (VID)

Formuleringen fra VID er overordnet og lite spesifikk. Som nevnt tilfører lignelsen om sølvmynten en bredde når det gjelder kjønn, men denne teksten er ikke med i Bispemøtets forslag. Utover dette beskrives Gud i kjernetekstlisten som ble lagt fram for Kirkerådet i KR 65/26 som blant annet skaper, frigjører, hyrde, barmhjertig, far, sårbar, mektig og ånd. Det kan diskuteres i hvilken grad dette er en bredde. Samtidig skal det anerkjennes at en rekke bibelske gudsbilder ikke er med i kjernetekstlisten, blant annet Gud som mor, pottemaker, skjult, ektefelle, borg og visdom. Utfra den samlede tilbakemeldingen i høringen er det like fullt ikke foreslått å legge til flere bibeltekster i kjernetekstlisten. Det kan like fullt vurderes å legge til flere bibeltekster som bredde av gudsbilder, dersom Kirkerådet i sitt vedtak i denne saken ber om dette.

> Vern om skaperverket er generelt for svakt i rammeplanene (VID)

Overordnet del beskriver den grunnleggende teologien og pedagogikken for undervisning og læring i Den norske kirke. I overordnet del er vern om skaperverket eksplisitt omtalt et sted, og " klima, miljø og bærekraft" et annet sted. I rammeplanene er "vern om skaperverket" som begrepet nevnt fem ganger. "Klima", "natur" og "forbruk" er også nevnt. Den samlede tilbakemeldingen i høringen ga ikke grunnlag for å endre dette, og det foreslås heller ikke endret nå.

> Salme 638 «Må Gud velsigne deg» er ikke med i salmelista. Trosopplæringen / Kirkemusikken på Verdal mener absolutt den bør med i en liste der 102 salmeforslag er nevnt. Med sine bevegelser er den en naturlig del av trosopplæringen flere steder.

Antall salmer er etter høringen redusert til 61. «Må Gud velsigne deg» var foreslått inn av elleve høringsinstanser knyttet til 0–5 og fire høringsinstanser knyttet til 6–12. Hovedprioriteringen etter høringen var en reduksjon i omfanget, og på bakgrunn av dette ble ikke salmen tatt inn. At 11 høringsinstanser nevner denne salmen, er imidlertid et relativt tydelig signal. I den vedlagte listen over salmer for 0–5 er derfor denne salmen tatt inn. Salmen er ikke med i Bispemøtets forslag til 12 salmer.

> Kari Alvsvåg: I en samtid hvor større åpenhet og interesse for kristen tro faller sammen med et generelt lavt kunnskapsnivå knyttet til religion, er behovet for kunnskap om det som særpreger en evangelisk-luthersk kirke svært vesentlig.

Punktet anses ivaretatt gjennom Kirkerådets vedtak om å be Bispemøtet vurdere hvordan Luthers lille katekisme kan få en tydeligere plass i de ulike rammeplanene. Oppfølgingen av dette punktet er beskrevet ovenfor.

> Fakultetet foreslår å gå til Salmedatabasen og hente for eksempel Ingrid Brækken Melves salme om Gud som bjørnemor. (TF)

Punktet er en gjentakelse av et punkt nevnt ovenfor, og er svart ut der.

> Kommentar til nytten av erfaringsmål i arbeidet med læring og inkludering lokalt
> Hamar biskop er gjort oppmerksom på og har fått forståelsen av at begrepet ‘erfaringsmål’ ikke er et etablert akademisk pedagogisk begrep, og ønsker ikke å innføre et nytt, særegent pedagogisk begrep i kirkens planer. I forhold til rammeplaner for grunnskolen, kan ikke kirken på samme måte regne med at alle deltar på undervisning som ikke kan være obligatorisk. Det kan derfor

være vanskelig å definere læringsmål som kan måles i ettertid. Kirkens situasjon ligner mer barnehagen og deres pedagogiske begreper, enn grunnskolen. Det er likevel behov for å løfte fram læringsmål i form av kjernestoff som kirken alle steder formilder gjennom undervisning og læring. Et eksempel er Fadervår (Herrens bønn). Vi har ingen garantier for at alle lærer den. Men hvis dette er et mål for kirkelig undervisning og læring – at man skal lære/bruke Herrens bønn – må dette tydeliggjøres i planene, slik at man i ulike læringssituasjoner møter denne bønnen (i babysang, fireårsbok, barnekor, konfirmantundervisning, skole-kirke-samarbeid osv.) Kirken blir til i det som blir forkynt og formidlet. Hvordan vi tar det imot og bruker det kan variere, og bør ikke være gjenstand for måling eller vurdering. Vi kan definere læringsmål uten at det er gjenstand for måling eller vurdering. (Ole Kristian Bonden)

Punktet anses ivaretatt gjennom Kirkerådets vedtakspunktom å revurdere bruken av «erfaringsmål», og i oppfølgingen av dette hvor «erfaringsmål» er tatt ut.

> Hamar biskop vil vektlegge at kirkelig undervisning og læring skal gi kjennskap og kunnskap til kirke og kristen tro og praksiser. Kirkerommet og det som skjer der, bibelens grunnfortellinger, salmer og liturgi knytter livserfaringer og tro sammen. Målet må være å gi tilhørighet og trygghet i møte med livet, troen og kirken. Rammeplanene må ha tydeligere innholds-mål som gir retning og rammer for lokal planlegging av kirkelig undervisning og læring. Planene framstår nå mer som en ressursbank med gode ideer, enn et verktøy for planlegging lokalt og kommuniserbare forventninger til eksterne aktører og samarbeidspartnere. Målet i kirkelig undervisning og læring er ikke aktivitetene i seg selv, men hva slags innhold/erfaring de formidler. Det er ikke aktivitetene, forsamlingen eller den enkeltes tro som konstituerer kirken, det er Ordet og sakramentene. Dette er grunnleggende i vår kirketenkning og utfordrer også vår undervisning og læring. (Ole Kristian Bonden)

Sitatet er fra biskop Bondens høringssvar og gjelder derfor rammeplanene som ble sendt på høring, ikke de justerte rammeplanene som ble lagt fram for Kirkerådet etter høringen. Kritikken om "ressursbank" kom fra mange av høringssvarene og er fulgt opp med en rekke justeringer som er omtalt i saken KR 65/26. Når det gjelder Ordet og sakramentene, ble dåp tydeliggjort i rammeplanene for 13–19 og unge voksne etter høringen, det ble tatt inn dåps- og nattverdssalme i salmelisten for 0–5. Utfra at disse endringene er gjort, og at biskop Bonden også har deltatt i Bispemøtets siste behandling av rammeplanene og listene, er det ikke nå foreslått flere endringer på bakgrunn av biskop Bondens høringssvar.

> «For at barna skal møte bibeltekster og lære om Bibelen, kan kirken invitere dem til å:», eller «For at barna skal lære om Bibelen og lære å bruke bibeltekster, kan …» (MF)

Teksten som MF siterer, ble endret etter høringen. Mange høringsinstanser ønsket mer forpliktende formulering enn "kan". Dette er berørt i spørsmål 10 i høringsoppsummeringen. Her ble det foreslått å erstatte setningen «for at deltakerne skal lære om (…), kan kirken invitere til å», med setningen «Deltakerne får mulighet til å». Som beskrevet ovenfor under oppfølgingen av Kirkerådets vedtakspunkt 7, er nå formuleringen foreslått endret til «Deltakerne skal få mulighet til å».

> 67. Innspill til erfaringsmålene innenfor «Kirkens kultur og tradisjon»2 Rammeplanene mangler en forståelse av Kultur og tradisjon og reflekterer heller ikke sammenhengen mellom kultur, tradisjon og tro/praksis. Salmesang er trosuttrykk og tro i praksis. I konfirmasjonstiden, om ikke før, bør rammeplanene ha med punkter om arven etter Hellig Olav, kristenretten, Luther og reformasjonens innvirkning på Den norske kirkes kultur, tradisjon, tro og praksis. (MF)

Dette innspillet fra MF ble vurdert i høringsoppsummeringen, hvor det står: «Kirkerådet ser at det er hensiktsmessig å stramme inn punktet om sammenhenger mellom lokal kirkehistorie og nasjonale og globale utviklingstrekk. Etter forslag fra flere menigheter, samt Stavanger bispedømme, foreslår Kirkerådet å ta bort eksemplene på slike utviklingstrekk: kristningstid, lovverk, reformasjon, lekmannsbevegelse, nasjonsbygging og fornorskning, velferdssamfunn og byutvikling. Dette innebærer også at punktene som MF foreslår, ikke kan tas inn.» Det var altså flere høringsinstanser som tok til orde for å ta ut detaljer om kultur og tradisjon, og dette veide tyngre enn innspillet fra MF om også å ha med punkter om arven etter Hellig Olav, kristenretten, Luther og reformasjonens innvirkning på Den norske kirkes kultur, tradisjon, tro og praksis. Når det gjelder Luther, vises det til oppfølgingen av Kirkerådets vedtakspunkt 5 ovenfor, hvor det er foreslått flere justeringer som forsterker det lutherske i rammeplanene.

> 76. Innspill på praksisformer2 Det står ingenting i rammeplanene om den hellige ånd, kun om den treenige Gud. I konfirmasjonstiden, om ikke før, bør Den hellige ånd tematiseres i planen (MF)

Sitatet fra MF gjelder før endringene som er omtalt i høringsoppsummeringen til sak KR 65/26. To endringer ble gjort i rammeplanene etter høringen når det gjaldt Den hellige ånd: I rammeplan for 6–12 ble følgende punkt tatt inn: «Bibeltekster om Den hellige ånd, om Gud som skaper og livgiver». I rammeplan for konfirmasjonstiden ble det tatt inn en siste leddsetning i følgende setning: «Bibeltekster som ligger til grunn for hvordan kristen tro og evangeliet forstås i dag, *og særlig om Den hellige ånds virke»*. Med bakgrunn i disse gjennomførte endringene anses innspillet fra MF som ivaretatt.

> Fakultetet vil imidlertid påpeke en del perspektiver som er fraværende i planene. For eksempel er det ingen vektlegging av kjønn. Hvor blir det kjønnete barnet / ungdommen / den voksne av i disse planene? Det flerkulturelle utenom det samiske er ikke tematisert i rammeplanene (riktignok er det med i overordnet del). Videre er det etniske fraværende. Fakultetet anbefaler at man tar en ny runde og integrerer et interseksjonelt perspektiv. (TF)

Disse elementene var omtalt av noen høringsinstanser, men var ikke en så gjennomgående tilbakemelding i høringen at det førte til justeringer. Når det gjelder det flerkulturelle utenom det samiske er det riktig at ordet «flerkulturell» ikke er brukt i rammeplanene. Fem steder i rammeplanene er det imidlertid snakk om "minoriteter", som kan forstås som å inkludere flerkulturelle og andre etniske grupper. Et interseksjonelt perspektiv, som Teologisk Fakultet etterlyser, innebærer å se hvordan sosiale kategorier som kjønn, etnisitet, religion, sosial klasse, seksuell orientering og funksjonsevne kan samvirke og påvirke livsvilkår. Utfra at rammeplanene skal være korte og er skrevet med en bred målgruppe, foreslås det

ikke å integrere et interseksjonelt perspektiv i rammeplanene, men at dette følges opp gjennom Den norske kirkes arbeid med likestilling, integrering og mangfold.

> Videre vil vi understreke gudstjenesten og kirkebygget som materialitet og lydlandskap. Dette bør styrkes og videreutvikles i rammeplanene. (TF)

I høringen var også noen andre høringsinstanser opptatt av at rammeplanene måtte tematisere kirkebygget mer. Det henvises til høringsoppsummeringens side 45, hvor det sies: "Kirkerådet mener at rammeplanen ikke bør utvides for å gi plass til mer innhold om kirkebygg og kirkekunst, men at innholdet er tilstrekkelig til den formen rammeplanen bør ha." Når det gjelder begrepet "lydlandskap", er dette et begrep fra kunsthistorisk tradisjon og kan defineres som "hvordan et sted høres ut". Utfra at rammeplanene er skrevet for en bred målgruppe, foreslås det ikke å ta begrepet inn i rammeplanene.

> Fakultetet vurderer at det samiske innholdet i rammeplanene er tilstrekkelig, men savner et bredere minoritetsperspektiv. Andre nasjonale minoriteter som kvener, skogfinner og romfolk bør reflekteres inn i planene. (TF)

Spørsmålet om andre nasjonale minoriteter er omtalt på side 21 i høringsoppsummeringen, hvor det fortelles at " En god del høringsinstanser mener at andre nasjonale minoriteter burde vært nevnt i tillegg til samer som urfolk". Kirkerådet vurderer dette på side 22 i høringsoppsummeringen: "Når det gjelder andre nasjonale minoriteter, vil Kirkerådet vise til overordnet del. Der omtales «Fornorskningspolitikken, som norske myndigheter førte mot samene og andre nasjonale minoriteter». Utover dette er ikke nasjonale minoriteter spesifikt nevnt. Samer har en særlig status som urfolk, og på bakgrunn av dette omtales det samiske i rammeplanene, men ikke andre nasjonale minoriteter." Det foreslås derfor ikke å følge Teologisk Fakultet og omtale andre nasjonale minoriteter i rammeplanene.

> Vi slutter oss til den gjennomgående språkbruken her, men vil understreke at i konfirmasjonstiden kan man med fordel ha en mer forpliktende språkbruk, for eksempel si mer konkret og tydelig hva man forventer av konfirmantene som deltar i opplegget. (TF)

Innspillet anses ivaretatt gjennom Kirkerådets vedtakspunkt 6, hvor Kirkerådet ba Bispemøtet vurdere et minimumspensum for konfirmasjonstiden. Oppfølgingen av dette vedtakspunktet er beskrevet ovenfor.

> Fakultetet mener dokumentet ivaretar en fornuftig helhet mellom allmenne hensyn til barns trivsel og mer spesifikt kirkelige hensyn til trostilhørighet, livsutfoldelse og praksis. Kanskje kunne mer konkrete fellesskapsaktiviteter løftes tydeligere frem i teksten, som kor, gudstjenester for små og store, babysang og andre typer konkrete samlinger for denne gruppa. Man kunne også understreket tydeligere verdien av at de minste deltar sammen med voksne i ordinære gudstjenester, som en del av inkultureringen og fortroligheten med ordinær kirkelige praksis, salmesang, lesninger, bønner og liturgi, og påpekt verdien av å ha lekekroker i kirka, at det er barnebøker og tegnesaker lett tilgjengelig i ordinære gudstjenester osv. (TF)

Innspillet peker på en rekke ulike aktiviteter som det i prinsippet kunne vært mulig å legge til i en liste over praksisformer. Samtidig var den samlede tilbakemeldingen i høringen bakgrunnen for at listen over praksisformer ble tatt ut. Bispemøtet har

foreslått 12 praksisformer, som er en tydeligere utvelgelse og som vanskelig vil gi rom for å ta inn de mange konkrete forslagene fra Teologisk Fakultet.

> Fakultetet har en kommentar under «Rammer for konfirmasjonstiden». Her er konfirmantleir omtalt som «en viktig samværsform». Vi tenker at det er mer enn det. Forskning viser at konfirmantleir gir det største utbytte også for læring. Fakultetet foreslår at planen omtaler leir også som en viktig læringsarena. (TF)

Høringsoppsummeringen ga støtte til dette innspillet fra Teologisk Fakultet. I høringsoppsummeringen på side 89 står det: "Kirkerådet anerkjenner innspill fra Teologisk fakultet, UiO, om at leir er også en læringsarena og tar dette forslaget til endring inn i rammeplanen." Innspillet fra Teologisk Fakultet er altså allerede ivaretatt. I rammeplan for konfirmasjonstiden slik den foreligger etter høringen, er leir omtalt på denne måten: "Konfirmantleir er en viktig læringsarena som bør prioriteres."

> Videre savner vi en tydeligere teoretisk forankring i rammeplanene. Vi mener at trosopplæringsutvalgets rapport fra 2021 i større grad burde vært lagt til grunn i utformingen av planene. Dette gjelder særlig de tverrfaglige perspektivene, sammenhengene mellom ulike arenaer for kirkelig undervisning og læring, en helhetlig tilnærming til kirkens oppdrag og dannelsesperspektivet. Vi savner en tydeligere plassering av kirkelig undervisning og læring som en ikke-formell utdanning, som kunne sørget for en sterkere vektlegging av livslang læring, samt lagt til rette for et bredt kompetansesyn (jfr. G.T. Alstad og H. Hegstad i Prismet, 2022) (VID)

Den teoretiske forankringen for rammeplanene er overordnet del, som ble vedtatt på Kirkemøtet 2024. Her er innspillet fra VID dels ivaretatt, gjennom formuleringen: "Begrepet «undervisning» i denne planen viser til alle målrettede og planlagte aktiviteter som gjennom varierte arbeidsmåter og metoder legger til rette for læring. Samtidig skjer mye av læringen i kirken i mer uformelle sammenhenger, når mennesker samles til gudstjenester eller hverdagsaktiviteter. Som deltakere er mennesker aldri passive mottakere, men påvirker og former egen læring. Barn, ungdom og voksne er troende subjekter som i fellesskap åpner tekster, tradisjon og tro." Med bakgrunn i dette er det ikke foreslått justeringer i rammeplanene.

> Vi savner også mer innhold og en tydeligere retning når det gjelder diakonale perspektiver i rammeplanene. Hvor skal diakoni som fag og diakonen som fagressurs få sin plass i kirkelig undervisning, dersom hver enkelt menighet skal prioritere punkter fra de ulike innholdselementene? Bærekraftsmål knyttet til vern om skaperverket, klima og miljøspørsmål er for eksempel usynlige og drukner i alle punktene som er ramset opp. (VID)

Generelt er utfordringen med rammeplanene at de skal være korte, samtidig som det er ønskelig at de ivaretar en rekke ulike aspekter. Som tidligere nevnt er vern om skaperverket berørt i overordnet del og noen ulike steder i rammeplanene. Det foreslås å holde fast ved at planverket for undervisning og læring primært omhandler undervisning og læring, mens diakoni er tydelig beskrevet i plan for diakoni. Alle tre nasjonale sektorplaner for diakoni, kirkemusikk og undervisning og læring løftes fram som retningsgivende for lokalkirkens arbeid, og verktøyet Kirka vår legger til rette for mer tverrfaglig samarbeid. Med bakgrunn i dette er det ikke foreslått å gjøre justeringer i rammeplanene utfra VIDs innspill.

> Det er generelt lite fokus på den kirkefaglige kompetansen som skal ligge til grunn for gjennomføringen av kirkelig undervisning og læring. Frivillige og ansatte nevnes i stor grad på lik linje. Dersom den kirkelige undervisningen skal nå igjennom som et kvalitativt tilbud i konkurranse med andre tilbud i lokalsamfunnet, vil vi anbefale at rammeplanene styrker fokus på profesjonalitet og faglig tilnærming innenfor pedagogikk, teologi, diakoni og kirkemusikk. (VID)

Det er et dilemma knyttet til rammeplanene om de skal skrives for ansatte med pedagogisk kompetanse eller for alle ansatte, frivillige og folkevalgte i Den norske kirke. I høringen møtte faglige begreper som "tolkningskompetanse" og "erfaringsmål" kritikk, og Kirkerådet har også i sitt vedtak stilt spørsmål ved begrepet "erfaringsmål". Dette er signaler om at det bredt i Den norske kirke er en forventning om at rammeplanene skal kunne leses og forstås uten en faglig bakgrunn innen pedagogikk, teologi, diakoni og kirkemusikk. Det legges derfor til grunn at VIDs innspill ikke følges opp og at rammeplanene ikke får et sterke fokus på faglig tilnærming.

> De teologiske og pedagogiske premissene som ligger til grunn for planene, kommuniseres ikke tydelig nok. (VID)

I hele behandlingen av planverket for kirkelig undervisning og læring er det lagt til grunn og kommunisert at de teologiske og pedagogiske premissene er formulert i overordnet del. Dette sies eksplisitt i første setning i felles innledning til rammeplanene, både i det som ble sendt på høring og det som ble lagt fram for Kirkerådet etter høring. Det foreslås derfor ikke å tydeliggjøre premissene ytterligere.

> 4. Kommentar til rammeplanenes retning for lokal planlegging
> Ifølge høringsnotatet skal rammeplanene 1) bidra til helhet og sammenheng i kirkens undervisning og læring, 2) gi et felles faglig og teologisk utgangspunkt og 3) sikre lokal frihet til å utvikle aktiviteter tilpasset lokale forhold. Vårt inntrykk er at rammeplanene i begrenset grad bidrar til helhet og sammenheng i kirkens undervisning og læring. Dette skyldes blant annet at det er vanskelig å se en tydelig forbindelse mellom det innledende kapitlet og de konkrete strekpunktene i de ulike rammeplanene. Begrepet erfaringsmål er for eksempel svært sentralt i innledningen, men forekommer i liten eller ingen grad i resten av dokumentet. Slik vi leser planene, bygger de i stor grad på utviklingspsykologiske innsikter knyttet til de ulike aldersgruppene. Det er positivt at det gjøres en innsats for å tilpasse innholdet til målgruppenes utviklingsnivå og behov. Samtidig fremstår disse innsiktene som relativt grunnleggende og faglig lite utdypet. Det redegjøres heller ikke for hvilke kilder eller faglige perspektiver som ligger til grunn. Videre er sammenhengen mellom de utviklingspsykologiske premissene og de konkrete læringspunktene uklar. Innholdselementene Bibel, tekst og tolkning, Kirkens kultur og tradisjon og Kristen tro i praksis er alle sterkt "kirkefikserte", og dermed gis det begrenset rom for livs- og hverdagsspørsmål som opptar barn og unge. Rammeplanene bidrar også i begrenset grad til å etablere et felles faglig og teologisk utgangspunkt for kirkens undervisning og læring. De teologiske og pedagogiske premissene som ligger til grunn for planene,

kommuniseres ikke tydelig nok. Forfatterne av planen kan imidlertid berømmes for å adressere den grunnleggende spenningen mellom tro, som i luthersk forståelse gis av nåde som en gave («evangelium»), og læringsbegrepet, som i seg selv inneholder et element av egeninnsats og kompetanseheving ("lov"). Siden trosopplæringen skal være tilgjengelig for alle, uavhengig av funksjonsnivå, reiser dette grunnleggende teologiske og pedagogiske spørsmål knyttet til forståelsen av læring. Vi tolker at rammeplanene søker å løse disse utfordringene med begrepet erfaringsmål, som skal erstatte kunnskapsmål og andre mål, og unngår dermed elementet av egeninnsats og kompetanseheving som ligger i læringsbegrepet. Imidlertid kan man stille noen spørsmål ved måten det er gjort på. Dette kommenterer vi nærmere under høringsspørsmål 9). Planene tar lokal frihet og variasjon i trosopplæringsarbeidet på alvor. Ønsket om å ivareta lokal frihet for forskjellige former for trosopplæring, har imidlertid medført så stor bredde i strekpunktene, at planene i sum fremstår som vilkårlig og lite gjennomarbeidet. Dette bidrar i liten grad til systematikk og sammenheng. Hovedtemaer og læringsmål er heller ikke tydelig formulert innenfor de ulike aldersgruppene. Hvilken kunnskap skal barn, unge og voksne tilegne seg gjennom kirkens undervisning og læring? Hvilke ferdigheter og holdninger ønsker kirken å fremme gjennom et livslangt læringsløp fra 0 til 100 år? Lokale menigheter har behov for mer støtte i arbeidet med å utvikle egne planer enn det de foreliggende rammeplanene legger opp til. Også i utdanningen av menighetspedagoger og kateketer er det behov for tydeligere føringer og en smalere kanon av kjernetekster, salmer og sentralt lærestoff; et minste felles innhold som kan danne grunnlag for kirkens undervisning og læring på tvers av lokale forskjeller. Den kirkemusikalske dimensjonen bør dessuten beskrives tydeligere. Det bør være mulig å se en klar progresjon gjennom aldersgruppene når det gjelder repertoar, forståelse og deltakelse. Kirkeorgelet fortjener en mer fremtredende plass som instrument, kulturarv og integrert del av gudstjenestelivet. Videre bør korarbeidet - som er avgjørende for kirkens fremtidige salmesang og gudstjenesteliv, løftes tydeligere frem som en sentral del av kirkens systematiske utdanning i en ikke-formell kontekst. (VID)

Et sentralt poeng i VIDs innspill er knyttet til teologisk og pedagogisk grunnlagstenkning, blant annet i setningen: " Rammeplanene bidrar også i begrenset grad til å etablere et felles faglig og teologisk utgangspunkt for kirkens undervisning og læring." Som nevnt er dette formulert i overordnet del, som det henvises til i felles innledning til rammeplanene. Det er utfra det foreliggende innspillet uklart om VID har sett dette, og det foreslås derfor ikke endringer utfra denne delen av innspillet.
Når det gjelder begrepet "erfaringsmål", er dette vurdert under oppfølgingen av Kirkerådets vedtakspunkt om begrepet. Begrepet er tatt ut av rammeplanene og innspillet fra VID er dermed fulgt opp.
Når det gjelder antall strekpunkter, berører dette en gjennomgående tilbakemelding i høringen om at rammeplanene er for omfattende, og dette er fulgt opp i forlengelse av høringen.
Når det gjelder etterspørselen etter en smalere kanon av kjernetekster, salmer og sentralt lærestoff, vil dette ivaretas dersom Bispemøtets forslag til 12 salmer, 12 bibeltekster og 12 praksisformer videreføres – enten alene eller sammen med annet alderstilpasset innhold. Innspillet anses dermed som fulgt opp.

Når det gjelder spørsmålet om progresjon, er dette omtalt i saksdokument til KR 65/26: "På den ene siden er det viktig å ivareta deltagere som kommer ofte, får en grunnleggende kjennskap til tekster, ritualer og salmer og som kan ønske fordypning. På den andre siden er det viktig å inkludere de som kommer sjelden og å tilpasse undervisningen til disse." Det foreslås derfor ikke å følge opp VIDs innspill ved å legge en tydeligere progresjonstanke inn i rammeplanene.

> Kommentar til nytten av erfaringsmål i arbeidet med læring og inkludering lokalt
> For det første inneholder rammeplanene en rekke strekpunkter som ikke beskriver erfaringsmål, men snarere kunnskaps- eller refleksjonsmål. Et tydelig eksempel på denne manglende konsistensen finner vi i rammeplanen for konfirmasjonstiden, der det heter at «gjennom konfirmasjonstiden skal konfirmanten oppleve både bredde og fordypning i undervisning og læring om kristen tro». Det overordnede fokuset på erfaringsmål står dessuten i et visst spenningsforhold til selve planens betegnelse, som nettopp fremhever undervisning og læring. For det andre er erfaring en viktig teologisk kategori. Likevel er det grunn til å spørre om kristen tro kan overleveres Side 12 utelukkende gjennom erfaring, uten samtidig å omfatte kunnskaper, ferdigheter og holdninger. Kan kirkelig undervisning og læring forstås uten en avklaring av hva det er ønskelig at barn og unge skal lære, utvikle og tilegne seg? Videre kan man spørre om barn og unge vil være villige til å investere betydelig tid i en fritidsaktivitet dersom det ikke finnes tydelige mål for hva de skal lære eller mestre. En ensidig vektlegging av erfaring kan bidra til å gjøre opplæringen for tilfeldig og lite forpliktende. For det tredje reiser det å skape erfaringer i en pedagogisk sammenheng særlige utfordringer. Arbeid med erfaring som pedagogisk mål krever både tilbakeholdenhet og høy etisk bevissthet for å unngå ulike former for påvirkning eller manipulering. Dette perspektivet synes i liten grad å være tematisert eller ivaretatt i planen. Vi stiller oss derfor spørrende til begrunnelsen for å innføre begrepet «erfaringsmål» som en sentral kategori i innledningen til rammeplanene. Det ville etter vårt syn vært mer naturlig å videreføre den pedagogiske grunnlagstenkningen i PKUL-OD, slik den kommer til uttrykk i avsnittene «Kunne noe og lære noe», «Delta og samhandle» og «Skape og nyskape». Disse kategoriene rommer kunnskapsmål, ferdighetsmål og holdningsmål, og kunne i større grad fungert som retningsgivende for innholdet i og gjennomføringen av kirkelig undervisning og læring. (VID)

Det vises til oppfølgingen av Kirkerådets vedtakspunkt om begrepet "erfaringsmål". I Plan for kirkelig undervisning og læring – Overordnet del beskrives synet på både undervisning, læring og kunnskap, og at det skal brukes varierte arbeidsmåter i kirkelig undervisning og læring. I oppdraget med å konkretisere innholdet i rammeplanene, ble begrepet erfaringsmål vurdert som samlende for dette. Kirkerådet ser VIDs innspill om at erfaringer kan være en pedagogisk utfordring og gi en vektet fremstilling om erfaringer som det mest betydningsfulle i kirkelig undervisning og læring, og det begrensende aspektet ved dette. Det å bruke overskriftene fra pedagogisk grunnlagstenkning i rammeplanene er et godt innspill, men også et slikt grep kan gi en uklarhet i begrepsbruken og forståelsen av retning og prioritering. Kirkerådet foreslår å erstatte erfaringsmål med mål for kirkelig undervisning og læring og anser at dette ivaretar synet på undervisning, kunnskap og læring i Overordnet del.

8. Kommentar til tolkningskompetanse
Ifølge PFKUL-OD skal kirkelig undervisning og læring «bidra til kristen livstolkning og gi rom for menneskers søken, undring og refleksjon (s.5 i PFKUL-OD). Det henvises også til at de tre ulike innholdselementene skal bidra til livstolkning og livsmestring (ibid., s.11). Ettersom tolkningskompetansen i rammeplanenes innledning knyttes spesifikt til innholdselementet Bibel, tekst og tolkning, signaliseres det instrumentelle aspektet som dominerende i rammeplanene. Dette lukker for eksempel døren for kunstens og musikkens egenverdi; som selvstendige kilder til erkjennelse, erfaring og livstolkning i kirkelig undervisning og læring. Kirkens oppdrag er å formidle Ordet med stor «O», og kunstuttrykk har en viktig funksjon i formidlingen av oppdraget (Solveig Christensen, 2013). Samtidig kan de ikke reduseres til å være formidlingsverktøy alene. Salmer er for eksempel en sammensatt uttrykksform der tekst og musikk skaper mening i fellesskap. De er mer enn tolkninger av bibelske fortellinger og mer enn pedagogiske hjelpemidler for å lære tekster. Som Øivind Varkøy påpeker, må refleksjonen over sangens betydning i kirken «også forholde seg til musikkens meningsinnhold og funksjoner» (Mer enn ord, 2020). Formuleringer som "å forstå og å bruke Bibelen», «forståelse» og «erfaring med tekstene» kan bidra til å redusere kirkelig undervisning og læring til en tekst-studie. Dermed risikerer man å miste av syne undervisningens plass i en helhetlig dannelsesprosess, der alle innholdselementene bidrar til utviklingen av menneskers livstolkningskompetanse. Med referanse til TO-utvalgets rapport kan dette beskrives som at «hele kaken» må være med dersom målet er helhetlig dannelse. Begrepet livstolkningskompetanse favner bredere enn evnen til å tolke bibeltekster. Det rommer menneskers arbeid med å forstå seg selv, sine relasjoner, sin tro og sin plass i verden. Derfor kan det være et mer hensiktsmessig begrep enn «tolkningskompetanse».
Livstolkningskompetanse kan knyttes til alle innholdselementene i kirkelig undervisning og læring, samtidig som det bygger videre på et etablert begrep i kirkens pedagogiske tradisjon. En slik begrepsbruk åpner for en mer tverrfaglig tilnærming til Den norske kirkes verdigrunnlag og understøtter en helhetstenkning der innhold, metode og mål står i tydelig sammenheng. (VID)

I forlengelse av høringen ble innledningen til strekpunktene i rammeplanene endret fra "For at barna skal lære om (...), kan kirken invitere dem til å:" til "Barna får mulighet til å:". Formuleringen er nå foreslått endret til "Barna skal få mulighet til å:" Dette følger opp deler av VIDs poeng, ved at formuleringen blir mindre instrumentell; musikken er ikke et instrument for å lære, men har en verdi i seg selv. Musikk og salmer er for øvrig et gjennomgående tema i rammeplanene. Etter høringen og den nevnte endrede formuleringen er ikke musikken noe sted i rammeplanene avgrenset til å være et verktøy for forståelse. VIDs innspill anses dermed som tilstrekkelig fulgt opp.
I forlengelse av høringen er også begrepet "tolkningskompetanse" tatt ut av rammeplanene. Med tanke på at rammeplanene er skrevet med en bred målgruppe, foreslås det ikke å ta inn begrepet "livstolkningskompetanse".

Læringsmål bør synliggjøres ved å fremskrive hva Den norske kirke ønsker at døpte og interesserte skal sitte igjen med. Hva er egentlig læringsmålene? At de skal «lære om» for å oppnå et erfaringsmål? Presentasjonen av innholdet og målet med de ulike innholdselementene er uklare. Hvis kirken skal

inspirere og motivere, legge til rette for livslang læring gjennom deltakelse, medvirkning og skapende aktiviteter, og at målgruppen er alle døpte og interesserte (PFKUL-OD, s.10), så tolker vi tilnærmingen «å lære om» som altfor uforpliktende. Det er flere målformuleringer i PFKUL-OD som med fordel kunne erstattet den nevnte formuleringen. Istedenfor å begynne hvert punkt med «For å lære om…», kunne kanskje de tre punktene, som står på s. 10 i PFKUL-OD tas med i innledningen, uten at det står over hvert enkelt innholdselement. Det ville også vært naturlig å vise til den pedagogiske grunnlagstenkningen knyttet til «Å kunne noe og lære noe», «delta og samhandle», og «skape og nyskape» (s.31-35), samt at kirkelig undervisning og læring «skal bidra til kristen livstolkning og gi rom for menneskers søken, undring og refleksjon» (s.12). Hvis rammeplanene i større grad skal henge sammen med formell undervisning og læring gjennom skole og utdanning, kan det også være en idé å relatere til hvilke kunnskaper, ferdigheter og holdninger døpte og interesserte skal kunne sitte igjen med. Side 14 Det er her naturlig å minne om religionspedagogisk teori (M. Grimmit & J. Hull, Sturla Sagberg), der «å lære om religion» er beskrevet som læring fra et utenfra-perspektiv, der eleven ser innholdet fra det sekulære samfunns forståelse, og er tilskuer til det som læres. «Å lære av religion» innebærer å være deltaker eller tilskuer på egne premisser, eleven kan veksle mellom et utenfra- og innenfra-perspektiv, og vårt syn på religion gir rom for barnets egen selvforståelse og danning. Mens «å lære religion» er basert på trossamfunnets egen selvforståelse og teologi, der eleven har en rolle som deltaker i et trosfellesskap med et innenfra-perspektiv. Formuleringen «å lære om» kan med andre ord si seg tilfreds med et tilskuerperspektiv til det som læres, og gir en kognitiv assosiasjon. Undervisningens utfall kan ikke kontrolleres i en kirkelig læringskontekst (PFKUL-OD, s. 35), men barn, unge og voksne bør kunne kreve mer av kirkens undervisning enn at de bare skal «lære om». Ettersom det pedagogiske paradoks innebærer at barnet (eleven) både trenger hjelp til å oppdras og samtidig skal bli i stand til å gjøre sine egne valg og bli et selvstendig menneske (A. Oettingen, 2001), fordrer tilnærmingen til ulike former for kunnskap, erfaringer, opplevelser, emosjoner, relasjoner og refleksjoner mer enn å «lære om».

Dette innspillet kritiserer særlig rammeplanenes formulering "lære om". I forlengelse av høringen ble som nevnt den innledende formuleringen knyttet til målene endret fra "For at barna skal lære om (...), kan kirken invitere dem til å:" til "Barna får mulighet til å:", og er nå foreslått endret til "Barna skal få mulighet til å:". Dette er en åpnere formulering som nettopp reduserer faren for utenfraperspektiv som pekes på i dette innspillet. Rammeplanene har nå en rekke ulike formuleringer som ivaretar ulike former for deltakelse. Begrepet "lære om" brukes tre steder, blant i formuleringen "lære om sentrale kjennetegn på evangelisk-luthersk tro, og likheter og forskjeller med andre konfesjoner". Innspillet vurderes derfor som fulgt opp. Når det gjelder kunnskapsdimensjonen og de mer formelle sidene ved undervisningen som VID løfter fram i sitt innspill, har også endringen fra "tolkningskompetanse" til “viktige tilnærminger til arbeid med bibel, tekst og tolkning” betydning.

62. Er det innspill til erfaringsmålene innenfor «Kristen tro i praksis»? Fritekst: samtale om seksualitet – her er det mange fallgruver – det er bra å ha det med som tema men hva er innholdet- skal det være helt åpent og fritt fram? (LHBT+utvalg)

Den fullstendige setningen i rammeplanen for konfirmasjonstiden er: "samtale om vennskap og relasjoner, identitet og selvbilde, kropp og seksualitet, livsglede, sorg, psykisk helse og rus, i lys av et kristent menneskesyn, tro og livstolkning". Dette gir et behov for å fylle punktet med innhold. I lys av rammeplanenes lengde foreslås dette imidlertid ikke beskrevet i rammeplanene, men gjennom utvikling av ressurser som kan brukes i samtaler om seksualitet.

Vedtak fra Ungdommens kirkemøte

I tolkningen av Ungdommens kirkemøtes vedtak, er det en viktig saksopplysning at rammeplanene da møtet ble avholdt, fortsatt var under bearbeidelse etter høringen. Ungdommens kirkemøte jobbet derfor ikke med de konkrete utkastene til rammeplaner, men forholdt seg overordnet til hva UKM anså som viktig for konfirmanter, aldersgruppen 13-19 og unge voksne. Under følger like fullt en gjennomgang av Ungdommens kirkemøtes vedtak med tanke på om noe bør justeres i rammeplanene per nå:

> Ungdommens kirkemøte har drøftet saken om rammeplaner for konfirmanter og for aldersgruppen 13–19 og vil at:
>
> I. Kirkemøtet legger UKMs vedtak til grunn for behandlingen av rammeplanene.

Punktet krever ikke justering i rammeplanene.

> II. Det skal prioriteres å undervise om Bibelen for konfirmanter og eldre ungdommer. Bibelen er grunnlaget for den kristne troen og det bør gjenspeiles i undervisningen.

Bibelen er en sentral del av rammeplaner for konfirmanter, 13-19 og unge voksne, under overskriften "Bibel, tekst og tolkning". Vedtakspunktet kan derfor anses som ivaretatt.

> III. Det skal være flere tilbud til ungdommer etter konfirmasjonstiden i tillegg til ledertrening.

Avsnittet "Aktiviteter for aldersgruppen 13-19" beskriver i to avsnitt ulike aktiviteter, og ledertrening er kun nevnt i siste setning. Vedtakspunktet kan derfor anses som ivaretatt.

> IV. Menighetene tilbyr leir som en del av konfirmantundervisningen, gjerne gjennom samarbeid med barne- og ungdomsorganisasjonene.

Rammeplan for konfirmasjonstiden sier "Konfirmantleir er en viktig læringsarena samværsform som bør prioriteres", og "Barne- og ungdomsorganisasjoner er naturlige samarbeidspartnere for leir." Vedtakspunktet kan derfor anses som ivaretatt.

> V. Konfirmantene bør få mulighet og hjelp til å utvikle sin personlige tro underveis i konfirmasjonstiden.

Punktet er overordnet og dekkes på ulike måter i plan for konfirmasjonstiden, blant annet gjennom kulepunktet " Konfirmantene får mulighet til å: (...) stille eksistensielle spørsmål, lete etter svar i kristne kilder til livstolkning og livsmestring,

tenke kritisk, og sette ord på egen tro og tvil." Formuleringen "egen tro" har likheter med "sin personlige tro". Vedtakspunktet kan derfor anses som ivaretatt.

> VI. Undervisning om bønn bør være en del av konfirmanttiden.

Bønn er dekket gjennom kulepunktene: "Bli kjent med og delta aktivt og reflekterende i tradisjoner knyttet til gudstjenester, høytider, faste, pilegrimsvandring, bønnepraksiser, ritualer og lokale tradisjoner." og "synge salmer og sanger, og be på ulike måter og med ulike uttrykk." Vedtakspunktet kan derfor anses som ivaretatt.

> VII. Det bør utarbeides retningslinjer for mobilbruk på leirer og aktiviteter for ungdom.

Vedtakspunktet handler ikke direkte om rammeplanene, men er relevant for det videre arbeidet med leirer og aktiviteter for ungdom i Den norske kirke. Vedtakspunktet foreslås fulgt opp uavhengig av prosessen med rammeplanene.

> VIII. Konfirmantene skal få mulighet til å ha ansvar på aktuelle aktiviteter. Ansatte bør legge til rette for dette gjennom å gi dem ansvar på aktuelle tilbud for barn og unge.

Siste kulepunkt under "Rammer for konfirmasjonstiden" sier: "Konfirmantene får gode muligheter for å medvirke i å utforme og evaluere aktiviteter". I dette kan det tolkes inn et ansvar, samtidig som det ikke er eksplisitt. Med tanke på mangfoldet av konfirmanter i Den norske kirke er det et dilemma om rammeplanene skal legge opp til å gi ansvar til disse så tydelig som UKM ønsker. Slik rammeplanene nå foreligger, kommer dette ansvaret inn først i forlengelse av konfirmasjonstiden, hvor det sies i rammeplanen for 13-19: " I gudstjenester og andre samlinger får ungdommer medvirke og øve seg på å ta ansvar." Det foreslås derfor at den nevnte setningen i rammeplanen for konfirmasjonstiden anses som tilstrekkelig. Dersom Kirkerådet likevel ønsker å forsterke konfirmantenes ansvar i tråd med UKMs vedtakspunkt, kan følgende setning tas inn under "Rammer for konfirmasjonstiden": "Ansatte bør legge til rette for at konfirmantene får ha ansvar på aktuelle tilbud for barn og unge".

> IX. Konfirmanter og eldre ungdommer bør få veiledning i hvordan man leser bibelen og presenteres for ulike verktøy til dette.

Rammeplan for konfirmasjonstiden sier: "Konfirmantenes egne liv og erfaringer brukes som viktige tilnærmingspunkter til tolkningsarbeidet. Deres rolle som aktive deltakere i arbeidet med fortolkning anerkjennes, veiledes og styrkes." Rammeplan for 13-19 sier: "Deltakernes liv og erfaringer brukes som utgangspunkt for tolkning. Tekstene leses også fra marginalisertes perspektiv." Vedtakspunktet kan derfor anses som ivaretatt.

> X. Det brukes varierte undervisningsformer i møte med konfirmanter.

Under overskriften "Kristen tro i praksis" handler en rekke kulepunkter om deltakelse i ulike praksiser. Her ligger det til grunn at det vil være varierte undervisningsformer. Dersom det er ønskelig med en ytterligere tydeliggjøring, kan det tas inn en setning i rammeplanens innledning om at "Det skal brukes varierte undervisningsformer".

> XI. Konfirmantene får mulighet til å utforske kirkerommet og være med på forskjellige typer gudstjenester i løpet av konfirmasjonstiden.

Rammeplanen inneholder, under "Kirkens kultur og tradisjon", kulepunktet " bli kjent med lokale kirkebygg og deres historie". Her er også formuleringen "utforske kristne symboler, særlig med utgangspunkt i lokal kirkekunst (...)". Ordet "kirkerom" forekommer imidlertid ikke i rammeplanen. Dersom det er ønskelig å nevne kirkerommet eksplisitt, kan dette gjøres med å utvide den første formuleringen til "bli kjent med lokale kirkebygg *og kirkerom* og deres historie".

Videre inneholder rammeplanen, under "Kristen tro i praksis", kulepunktet "delta aktivt i gudstjenester, andre liturgiske samlinger og ritualer, og utforske og bli kjent med gudstjenestens liturgi og oppbygning". At det skal være forskjellige typer gudstjenester kan vurderes tydeliggjort ved å ta inn "ulike" eller "forskjellige" i setningen.

> Ungdommens kirkemøte har også drøftet saken om rammeplaner for unge voksne.
>
> XII. Ungdommens kirkemøte oppfordrer Kirkerådet og Kirkemøtet til å ta unge voksnes forskjellige livssituasjoner på alvor i saksbehandlingen av rammeplanene, og legge UKMs forståelse av livsfasen til grunn.

Et første avsnitt i rammeplanen for unge voksne begynner med setningen "Årene i starten av voksenlivet utfolder seg på mange måter". Avsnittet beskriver videre forskjellige livssituasjon for unge voksne. Vedtakspunktet kan derfor anses som ivaretatt.

> XIII. Undervisningen og innholdet må være mangfoldig, livsnært og relevant for unge voksne, blant annet for dem som ønsker seg fordypning i Bibelen og hva kristen tro og trosliv er.

Rammeplanen for unge voksne peker på en rekke ulike aktiviteter, og presiserer at "Aktivitetene for unge voksne tar ofte utgangspunkt i deltakernes engasjement, initiativ og behov." Når aktiviteter tar utgangspunkt i deltakerne, er det nærliggende å tolke det som at det sikres at aktivitetene blir livsnære og relevante. Vedtakspunktet kan derfor anses som ivaretatt.

> XIV. Undervisning for unge voksne bør ha flere målgrupper, både de som er nye i troen, de som vil utforske den på nytt, og de som vil få fordypning i den.

Innledningen til rammeplanen beskriver ulike livssituasjoner for unge voksne. Rammeplanen presiserer at "Det kan være et eget opplegg for undervisning og læring for dem som ikke er døpt, men søker dåp." Samtidig innebærer mange av kulepunktene fordypning. Vedtakspunktet kan derfor anses ivaretatt.

> XV. Ungdommens kirkemøte oppfordrer alle menigheter til å sørge for at ulike tilbud for unge voksne i lokalsamfunnet bidrar til å styrke hverandre og utfylle hverandre. Menighetene oppfordres til å bidra til dette ved å sørge for sammenheng og helhet i tilbudet, og ved å ha et tett samarbeid med relevante barne- og ungdomsorganisasjoner og andre kristne trossamfunn.

Vedtakspunktet retter seg mot menigheter, og handler ikke om justering av rammeplanen.

> XVI. Ungdommens kirkemøte oppfordrer menigheter til å dele og videreformidle aktiviteter og tilbud, også på tvers av menighetsgrenser og fellesrådsområder.

Vedtakspunktet retter seg mot menigheter, og handler ikke om justering av rammeplanen.

> XVII. Ungdommens kirkemøte oppfordrer Kirkerådet til å utvikle ressurser og materiell tilknyttet de ulike rammeplanene, og at Den norske kirkes egenart og identitet som trossamfunn blir lagt til grunn i dette utviklingsarbeidet.

Kirkerådet tar med oppfordringen i det videre arbeidet med implementeringen av rammeplanene.

> XVIII. Ungdommens kirkemøte oppfordrer alle nivåer i Den norske kirke til å gi ungdomsdemokratiet og unge voksne i det øvrige kirkedemokratiet gode rammer og god oppfølging, slik at de demokratiske organene gir unge voksne gode muligheter til medvirkning og større ansvar.

Kirkerådet tar med oppfordringen i det videre arbeidet med ungdomsdemokratiet og det øvrige kirkedemokratiet.

> XIX. Ungdommens kirkemøte oppfordrer Kirkerådet og DnkU til å samarbeide videre om ressurser, slik som ideer til forskjellige typer aktiviteter som menighetene kan tilby, eller som unge voksne kan etablere selv i menigheten.

Kirkerådet tar med oppfordringen i det videre arbeidet med implementeringen av rammeplanene.

Innspill i møtet fra Sølvfæstersen og Birkedal

Sølvfæstersens innspill

> I rammeplanen for unge voksne, under Kirkens kultur og tradisjon, første kulepunkt (lagt til forfulgte)
> - delta i markering av merkedager i kirkeåret og merkedager for nasjon, folk, forfulgte og minoriteter
>
> Tilsvarende endring i rammeplanen for voksne under Kirkens kultur og tradisjon kulepunkt to:
> - delta i markering av merkedager i kirkeåret og merkedager for nasjon, folk, forfulgte og minoriteter

Ett poeng i møte med Sølvfestersens forslag, er at "nasjon, folk og minoriteter" alle kan tolkes til å omfatte forhold internt i Norge. Gruppen "forfulgte" kan tolkes som å bryte med dette, all den tid man som regel snakker om forfulgte utenfor Norges grenser.
Det er like fullt et faktum at "forfulgte" ikke er omtalt noe annet sted i rammeplanene. Å ta inn ordet i to setninger er en liten endring som ikke i særlig grad utfordrer behovet for å holde rammeplanene så korte som mulig. Menigheter i Den norske kirke er oppfordret til å markere søndag for forfulgte, og mange markerer dette andre søndag i november. Ordet "forfulgte" er derfor foreslått inn i de to rammeplanene.

Birkedals øvrige innspill
Noen av Birkedals innspill omhandler Luthers lille katekisme og er behandlet under oppfølgingen av Kirkerådets vedtakspunkt 5. Her følger Birkedals øvrige innspill.

O-5 år:

Innledning, starten:

Endre: «*dåpens teologi er grunnleggende "* til «**Dåpen** *er grunnleggende i kirken*" ...

Flere høringsinstanser, blant annet noen bispedømmeråd, foreslo det samme som Birkedal. Dette er beskrevet på høringsoppsummeringens side 37 og 38, og konklusjonen er der: "Kirkerådets vurdering er at de to innledende setningene i innledningen bygger opp under det viktige barneteologiske poenget i setning tre, og at det ikke er enkelt å ivareta høringsinstansenes innvendinger om dåpens teologi uten å forrykke dette." På bakgrunn av det ikke foreslått å endre til "Dåpen er ...". Det skal samtidig presiseres at setningen gir mening uansett om den innledes med "Dåpen" eller "Dåpens teologi". Sistnevnte får like fullt frem at det med dåpen følger en teologisk tenkning som er sentral i Den norske kirke. Utfra dette foreslås det å beholde formuleringen "Dåpens teologi".

6-12 år:

Bibel, tekst og tolkning; Avsnittet «Viktige tilnærminger ...»

Et nytt kulepunkt:

- **Sentrale tekster bør/kan læres ved gjentagelse på ulike samlinger over en periode**

Punktet gjelder sentrale bibeltekster, og det er rimelig å tolke punktet som at det handler om å huske innholdet i eller kunne utenat sentrale tekster. Formuleringen "sentrale tekster" er ikke brukt andre steder i rammeplanene og vil måtte tolkes lokalt. Under Bibel, tekst og tolkning står det allerede at "Barna får mulighet til å: (...) øve på bibelord som formidler håp". Elementet om øving på bibeltekster er dermed allerede inne i planen.

I Overordnet del sies det: "Gjennom arbeid med dåps- og trosopplæring har kunnskapsforståelsen i Den norske kirke blitt utvidet og nyansert. Den har endret seg fra mer tradisjonell forståelse av kunnskap som tilegnelse av katekismestoffet til større fokus på læring gjennom deltakelse i kirkens ulike praksiser. En tredje tilnærming til kunnskap i kirken er at den blir til underveis i læringsprosessen gjennom samhandling." Å ta inn dette kulepunktet under "Viktige tilnærminger ..." vil ytterligere forsterke fokuset i planen for 6-12 på å huske eller kunne utenat tekster. Punktet styrker en form for læring hvor noen, gjerne voksne, har kunnskap, og andre, gjerne barna, er mottakere av kunnskap. Punktet forutsetter også en jevnlig deltakelse "på ulike samlinger over en periode", og det kan diskuteres hvor realistisk dette er i møte med målgruppen alle døpte og interesserte. Dersom Kirkerådet ønsker en dreining i denne retningen med en forsterking av læring ved gjentakelse, anbefales det like fullt å ta inn kulepunktet. I lys av det samlede læringssynet i overordnet del, foreslås det likevel i utgangspunktet ikke å ta inn kulepunktet.

Dersom kulepunktet skal med, bør det si enten "bør" eller "kan", og unngå skråstrek.

Plan for unge voksne

Innledning:

- Tredje avsnitt: *«…. pågående forsoningsarbeid» endres til «…* **forsoningsarbeidet …»**

Setningen som stod i rammeplanene som ble lagt fram for Kirkerådet i KR 65/26, var: «Unge voksne bør få kunnskap om fornorskningen, kirkens rolle og pågående forsoningsarbeid». Ordet «pågående» bringer inn en nåtid der forsoningsarbeid skjer, i motsetning til en annen tid da forsoningsarbeid ikke skjer. Det kan tolkes som en avgrensning av forsoningsarbeidet til den tiden da rammeplanene ble vedtatt. Det foreslås å følge Birkedal og ta ut «pågående». Når det gjelder endringen fra «forsoningsarbeid» til «forsoningsarbeidet», kan dette dra fokus til et spesifikt forsoningsarbeid som skjer utenfor lokal kontekst i stedet for å åpne for at forsoningsarbeid kan ta mange former på ulike steder og i ulike liv. Derfor er «forsoningsarbeid» foreslått beholdt.

Plan for unge voksne

Bibel, tekst og tolkning:

Forslag til nytt mål:

- «utforske de lange linjene gjennom Bibelen, som gjør den til en sammenhengende fortelling fra skapelse til gjenopprettelse»

De lange linjene gjennom Bibelen er tematisert strekpunkter i rammeplan for 6-12 ("utforske Bibelen som en stor fortelling fra skapelse til nyskapelse.") og 13-19 ("Bibelens fortelling fra skapelse til nyskapelse"). Det er et generelt dilemma hvor mye som skal gjentas i hver rammeplan, og i hvilken grad det skal legges opp til en progresjon. Det vil alltid finnes voksne som har lite kjennskap til Bibelen, og samtidig foreslås det å forutsette at de lange linjene i Bibelen er et mer grunnleggende tema som dekkes av de nevnte to rammeplanene, og ikke er nødvendig å ta inn i rammeplan for voksne. Forslaget fra Birkedal foreslås dermed ikke tatt til følge.

Økonomiske/administrative konsekvenser

Arbeidet med utarbeidelse og implementering av rammeplaner er omfattende og vil ha administrative konsekvenser for de involverte i Kirkerådet og for bispedømmerådene både frem til Kirkemøtets vedtak 2027 og i etterkant. Kompetansebyggende tiltak, slik som utarbeidelse av ressurser knyttet til de forskjellige undertemaene i rammeplanene, vil kreve økonomiske ressurser. Både trykkekostnader, utarbeidelse av filmer og andre digitale ressurser vil være aktuelt. En svært viktig del av arbeidet vil være inspirasjon og kursing til lokalkirken. Med begrenset administrativ kapasitet i Kirkerådet og på bispedømmekontorene er det også aktuelt å kjøpe inn tjenester for kursing av lokalkirken i rammeplanene. I budsjettet for 2027 er det avsatt 1 million kroner til implementering av rammeplanene.